

GLOBÁLNE VZDELÁVANIE NA SLOVENSKU

MAPOVANIE GLOBÁLNEHO VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH A V NEFORMÁLNOM VZDELÁVANÍ REALIZOVALA PLATFORMA MIMOVládNYCH ROZVOJOVÝCH ORGANIZÁCIÍ VĎAKA SLOVENSKEJ AGENTÚRE PRE MEDZINÁRODNÚ ROZVOJOVÚ SPOLUPRÁCU A GLOBAL EDUCATION NETWORK EUROPE, KTORÁ MAPOVANIE FINANCOVALA Z PROSTRIEDKOV EURÓPSKEJ KOMISIE.

Partneri mapovania:

OBSAH

	strana
Obsah	2
Úvod	3
Súhrn	4
Metodológia	9
Zistenia v jednotlivých cieľových skupinách mapovania	11
Materské školy	11
Mimovládne organizácie a ďalšie subjekty poskytujúce voľnočasové aktivity	17
Cirkevné organizácie/inštitúcie, organizácie zamerané na znevýhodnené skupiny obyvateľov a menšiny	23
Neformálne vzdelávanie mládeže	29
Politické strany, think tanky, sociálne podniky a firmy aktívne v oblasti zodpovedného podnikania	35
Regionálne stretnutia (potenciálnych) aktérov globálneho vzdelávania s rozhodovateľmi	41
Použité skratky	44

Úvod

Predkladaná štúdia mapujúca stav globálneho vzdelávania (GV) v slovenských materských školách a v neformálnom vzdelávaní realizovanom rôznymi aktérmi reaguje na skutočnosť, že na Slovensku chýba aktuálna komplexná analýza stavu GV, z ktorej by bolo možné vychádzať pri stanovení systematického prístupu k ďalšiemu rozvoju GV na všetkých úrovniach formálneho a neformálneho vzdelávania v SR.

Mapovanie realizovala Platforma mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO) od januára do novembra 2018 v rámci projektu *GENE Increase: Rozvoj programov globálneho vzdelávania na Slovensku* vďaka Slovenskej agentúre pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) a Global Education Network Europe (GENE), ktorá naň poskytla finančné prostriedky z grantu Európskej komisie, v spolupráci so svojimi členskými/pozorovateľskými organizáciami: občianskymi združeniami Academia Istropolitana Nova, ADRA- Slovensko, eRko-Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, Fakultou sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského a Nadáciou Pontis.

Zistenia tejto štúdie sú komplementárne k zisteniam o stave GV na ďalších úrovniach formálneho vzdelávania na Slovensku, ktoré vzídu z konzorciálneho projektu n. o. *Človek v ohrození Rozvoj programov globálneho vzdelávania na vysokých školách pedagogického a nepedagogického zamerania* financovaného z prostriedkov SlovakAid. Na ich základe budú pomenované odporúčania na zlepšenie a rozšírenie GV na Slovensku na všetkých úrovniach oboch, formálneho aj neformálneho vzdelávania. Ambíciou je, aby boli tieto odporúčania reflektované v novej národnej stratégii GV, ktorá nahradí Národnú stratégiu pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 - 2016, no najmä aby boli uplatňované v praxi na všetkých stupňoch formálneho vzdelávania, ako aj aktérmi vzdelávania neformálneho.

SÚHRN

Materské školy

Z 3 057 materských škôl (štátnych, súkromných, aj cirkevných), ktoré v školskom roku 2017/2018 na Slovensku pôsobili, sa nám podarilo získať e-mailové kontakty na rozoslanie prieskumného dotazníka 3 000 z nich (98,14%). **Dotazník vyplnilo 341 škôlok (11,37%)**, najmä z Košického, Trenčianskeho a Prešovského kraja. Do takmer polovice z nich chodí 31 až 100 detí, tretina sa nachádza v obci s počtom obyvateľov do 9999 a tretina od 1 000 do 4 999 obyvateľov. Ďalších 110 dotazníkov obsahovalo odpovede len na prvé tri (niektoré z nich) všeobecné otázky. Skutočnosť, že vo vyplňaní dotazníka nepokračovali od odpovede smerujúcej k vyjadreniu, či sa považujú za globálnych/e občanov/ky, vedie k pochybnostiam, či terminológiu použitú v dotazníku poznajú.

Dotazník vyplnili len učiteľky, z čoho možno usudzovať, že mužských kolegov nemajú. Viac ako pätina z nich je priemerne spokojná s tým, ako sa ich MŠ venuje GV, ďalšia takmer polovica je spokojná na 70-80%. Vo väčšine MŠ je GV súčasťou vybraných vzdelávacích oblastí a venujú sa mu formou vlastných školských projektov.

Takmer polovica je presvedčená, že **deti budú v budúcnosti schopné prevziať zodpovednosť za ochranu prírody** a ešte viac z nich, že určite nadobudnú kompetencie v oblasti tzv. digitálneho občianstva. Podľa viac ako polovice skôr nadobudnú kompetencie pre tzv. demokratické občianstvo a budú mať rešpekt rozmanitosti/multikultúrnosti a inklúzii.

Na výbornú ohodnotili učiteľky (viac ako polovica) najmä záujem a zvedavosť detí a tretina ich kreativitu.

Z tém **dominujú hlavne environmentálna výchova a výchova k ľudským právam**, ktorým sa škôlky venujú pravidelne, na ad hoc báze sú to rozvojové a mierové vzdelávanie. **Najmenej sa škôlky venujú téme migrácie a integrácie migrantov**. GV je pritom určené takmer pre všetky deti navštevujúce škôlku, okolo tretiny MŠ sa mu venuje viac ako 10 rokov.

Z metód u viac ako polovice MŠ **prevládajú metódy zážitkového učenia, riadeného rozhovor opierajúceho sa o skúsenosti detí a didaktická hra**. K realizácii GV využívajú najmä **kultúrne akcie, metodické materiály k téme a financie zo ZRPŠ a sponzorov MŠ**. Podľa takmer troch štvrtín respondentiek **by potrebovali najmä akreditovaný program vzdelávania pre učiteľov, financie v rámci grantových schém a metodiky a príručky, plány hodín a návrhy aktivít na začlenenie GV do výučby pripravené M-P/ ŠPC a MVO zaoberajúcimi sa GV**.

Niektoré MŠ už s MVO aktívnymi v oblasti GV spolupracujú, no sú aj také, ktoré o nich nepočuli a ocenili by, keby sa tieto lepšie zviditeľnili. Potrebovali by, aby ich zamestnankyne MVO bez finančného zaťaženia vzdelávali v oblasti GV, aby im poskytovali know-how, cenné rady, námety a inšpiráciu, názorné ukážky návštevou školy, bezplatne im poskytl metodické materiály a učebné pomôcky a aby takého MVO spolupracovali s MPC.

Neformálne vzdelávanie

Z celkového počtu 9 960 potenciálnych aktérov GV - neziskových organizácií, nadácií, občianskych združení, záujmových združení právnických osôb, organizácií s medzinárodným prvkom, cirkevných organizácií a inštitúcií, politických strán a hnutí, think tankov, sociálnych podnikov a zodpovedne podnikajúcim firmám - sme **prieskumný dotazník poslali 2 576 (25,86%)** na e-mailové adresy, ktoré sa nám podarilo nájsť internetovým prieskumom. Dotazník čiastočne alebo úplne **vyplnilo 311 z nich (12,07%)**. Boli to predovšetkým **občianske združenia, neziskové organizácie, cirkevné inštitúcie**,

spoločnosti s ručením obmedzeným a nadácie s pôsobnosťou národnou, regionálnou a medzinárodnou, ktoré sídlia najmä v Bratislavskom kraji, okrese Bratislava I. Veľkosť ich cieľových skupín je nad 1 000 a sú to hlavne verejnosť, vlastní členovia, mládež a dospelí v konkrétnej profesii.

Vo všetkých 4 skúmaných skupinách (1. mimovládne organizácie a subjekty poskytujúce voľnočasové aktivity, 2. cirkevné organizácie/inštitúcie a organizácie zamerané na prácu so znevýhodnenými skupinami obyvateľov a menšiny, 3. organizácie venujúce sa neformálnemu vzdelávaniu mládeže, 4. politické strany, think tanky, sociálne podniky a firmy aktívne v oblasti spoločenskej zodpovednosti) **sa aktivitám smerujúcim ku globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti venuje pravidelne okolo polovice, občas asi štvrtina respondentov, pre asi šestinu z nich je táto téma mimo ich zamerania a v každej skupine sa našli organizácie, ktoré sa tejto téme síce nevenujú, ale majú o ňu záujem.**

Cez tieto aktivity pripravujú svoje cieľové skupiny na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti **určite rozvíjaním kompetencií dôležitých pre osobný a spoločenský rozvoj a schopnosť nájsť zmysel svojho života a uplatnenie vo vzájomne prepojenom svete a skôr (ako nie) rozvíjajú záujem o spoznávanie „iných“ skupín ľudí a kultúry a nachádzať cestu mierového spolunažívania a spolupráce s nimi a kompetencie umožňujúce vzájomnú spoluprácu ľudí za účelom dosahovania zmien a získanie kontroly nad svojimi životmi. Skôr sa nevenujú oblasti tzv. digitálneho občianstva** (účasť na diskusiách, debatách a medzikultúrnych interakciách prostredníctvom počítačovej komunikácie, napr. na on-line sociálnych sieťach, fórach, blogoch, v e-hlasovaniach).

Z hodnôt u svojich cieľových skupín **rozvíjajú hlavne demokraciu, spravodlivosť, férovosť, rovnosť a zákonnosť a ľudskú dôstojnosť a ľudské práva, z postojov zodpovednosť a rešpekt k názorom druhých, schopnosť spolupracovať, analyticky a kriticky myslieť, sebapoznania a seba porozumenia a kritického porozumenia sveta.**

Cieľové skupiny majú/budú mať podľa respondentov určite/skôr áno záujem o všetky päť predložených úloh/očakávaní: záujem o svet a riešenie problémov ľudí okolo seba; ochrana ľudských a kultúrnych hodnôt; sledovanie svojich osobných záujmov vyvážené k záujmom širšej skupiny/spoločnosti; zodpovednosť za stav planéty a ochranu života na zemi; zodpovednosť za podobu sveta, v ktorom žijeme. Najviac pochybností majú pritom o zodpovednosti za stav planéty a ochranu života na zemi (najviac výberu odpovede „skôr nie“).

Pokiaľ ide o témy, **pravidelne sa venujú najmä environmentálnemu, občianskemu a multikulturálnemu vzdelávaniu, vzdelávaniu k udržateľnému rozvoju a k ľudským právam. Príležitostne/ad hoc environmentálnemu a multikulturálnemu vzdelávaniu, vzdelávaniu k ľudským právam, dôstojnej práci a znižovaniu sociálnych rozdielov. Nevenujú sa hlavne humanitárnym krízam, rozvojovému vzdelávaniu a zmene klímy. Väčšina sa témam GV venuje viac ako 5 rokov.**

Pri zostavovaní a hodnotení aktivít GV ich zaujíma najmä spätná väzba od účastníkov aktivity k obsahu a forme aktivity a k procesu, ktorý podstúpili - či si uvedomujú zmenu, či a nakoľko sa udiala, prípadne ako hodnotia nejakú zmenu podľa svojich vlastných postojov.

Z metód používajú pri približovaní tém GV najviac diskusiu, rozprávanie/príbehy, výklad/prezentáciu a praktické ukážky, najmenej experiment, kritickú analýzu, rozbor prípadovej štúdie a rolové hry, príbehy zo života a ich dramatizáciu.

Najviac pri realizácii GV **využívajú vlastné personálne kapacity & expertízu, vlastné metodické materiály a vlastné financie. Potrebovali/uvítali by financie v rámci slovenských a európskych grantových schém, tematický e-learning a online vzdelávanie, financie od darcov/kýň a sponzorov/iek, expertov/ky & expertízu MVO. Nepoznajú hlavne vzdelávací portál www.globalnevzdelavanie.sk, metodiky, príručky a návrhy aktivít pripravené MPC/ŠPÚ.**

Porovnanie globálneho vzdelávania v materských školách s neformálnym vzdelávaním

Témy, ktorým sa venujú v rámci svojich aktivít:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Environmentálne vzdelávanie	1. Environmentálne vzdelávanie
2. Občianske vzdelávanie	2. Mierové vzdelávanie
3. Vzdelávanie k udržateľnému rozvoju	
4. Vzdelávanie k ľudským právam	

Témy, ktorým sa v rámci svojich aktivít nevenujú:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Humanitárne krízy	1. Migrácia a integrácia migrantov
2. Rozvojové vzdelávanie	
3. Zmena klímy	

Pokiaľ ide o témy, obe skupiny aktérov sa **pravidelne sa venujú najmä environmentálnemu vzdelávaniu, vzdelávaniu k udržateľnému rozvoju a k ľudským právam**. Naopak, v oboch skupinách je menej pozornosti venovanej **humanitárnym krízam, rozvojovému vzdelávaniu a téme migrácie a integrácie migrantov**. Aj preto je dôležité, aby stratégia GV vznikala **v spolupráci MŠVVaŠ a MZVaEZ SR a so zapojením aj ďalších relevantných ministerstiev, ako napr. MŽP SR**, a aby vzájomne koordinovali podporu jednotlivých tém v rámci GV. Téma GV by sa mala viac diskutovať aj v Koordinačnom výbore pre rozvojovú spoluprácu SR.

Metódy, ktoré využívajú v rámci svojich aktivít GV:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Diskusia	1. Zážitkové učenie
2. Rozprávanie, príbeh	2. Riadený rozhovor opierajúci sa o skúsenosti detí
3. Výklad/prezentácie a praktické ukážky	3. Didaktická hra

Obe skupiny aktérov využívajú pri svojej práci prioritne odlišné metódy, čo vyplýva zo zamerania na rôzne vekové skupiny.

Pri realizácii aktivít GV najviac využívajú:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Vlastné personálne kapacity a expertízu	1. Vlastné personálne kapacity a expertízu
2. Vlastné metodické materiály	2. Vlastné metodické materiály
3. Vlastné financie	3. Vlastné financie

Pri realizácii aktivít GV by najviac uvítali:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Financie v rámci slovenských a európskych grantových schém	1. Akreditovaný program kontinuálneho vzdelávania GV pre učiteľov
2. Tematicky e-learning a online vzdelávanie	2. Projektová spolupráca s MVO
3. Financovanie od darcov/kýň a sponzorov/iek	3. Financovanie v rámci grantových schém
4. Expertov/ky a expertízu mimovládnych a vzdelávacích organizácií.	4. Tematicky e-learning a online vzdelávanie

Obe skupiny aktérov využívajú pri svojej práci najmä vlastné kapacity, ako aj zdroje, ktoré sú nedostačujúce pre efektívnu implementáciu GV. O tom svedčí porovnanie toho, čo by pri realizácii aktivít uvítali. Materské školy by uvítali hlavne akreditovaný program a projektovú spoluprácu s MVO, na čo sú potrebné najmä dodatočné financie, ktoré zas chýbajú v neformálnom vzdelávaní. Spoločné projekty

a prepájanie formálneho a neformálneho vzdelávania by mali umožňovať v rozšírenej miere grantové výzvy a nastaviť grantové schémy tak, aby táto spolupráca bola pre obe strany funkčná, bez nadbytočného administratívneho zaťaženia.

Pri realizácii aktivít GV nepoznajú hlavne:

Aktéri neformálneho vzdelávania	Materské školy
1. Vzdelávací portál www.globalnevzdelavanie.sk	1. Experti a expertíza z MVO a vzdelávacích organizácií
2. Metodiky, príručky a návrhy aktivít pripravované MPC/ŠPÚ	2. Vzdelávací portál www.globalnevzdelavanie.sk

Jednoduchým spôsobom ako zefektívniť implementáciu GV je lepšia propagácia už existujúcich materiálov, dostupných na webových stránkach GV tak, aby boli známe vo všetkých regiónoch a na všetkých úrovniach vzdelávania.

Regionálne stretnutia (potenciálnych) aktérov GV s rozhodovateľmi

Stretnutí sa v štyroch krajských mestách, Prešove, Trenčíne, Bratislave a Banskej Bystrici, zúčastnili zástupcovia/kyne PMVO, GENE, partnerských organizácií mapovania, cieľových skupín mapovania a rozhodovateľia/lky z MZVaEZ SR, SMRS, odborov školstva VÚC, oddelení školstva MÚ, MŠVVaŠ SR, UIVENT-y, ŠPÚ a MPC.

Z diskusií na stretnutiach vyplynulo, že jednou z bariér, ktoré na Slovensku bránia rozširovať GV a zvyšovať jeho kvalitu, je **nejednotné chápanie, čo GV znamená a čo je jeho cieľom**. Býva **zamieňané za propagáciu globalizácie**, ktorá so sebou prináša aj negatívne javy, a z toho dôvodu je často aj GV vnímané negatívne a spájané s obavou, že povedie k **zániku národných hodnôt, kultúr, tradícií, teda k strate národnej identity**. Veľa tém, o ktorých je dnes v oblasti GV potrebné aktuálne diskutovať, mylne vedie k záveru, že **GV sú len** isté aktuálne **témy**, ktoré by mala v súčasnom, čoraz viac globalizovanom svete poznať aj široká verejnosť, a že jeho zavádzanie **povedie** k ďalšie mu **zvyšovaniu objemu učiva na školách**.

GV bráni na Slovensku bráni aj **systém pridelovania finančných prostriedkov v školstve podľa počtu detí, žiakov/čok či študentov/ky**. Stredné a vysoké pedagogické školy preto nemajú záujem, aby prijímali študentov/ky s tými najlepšimi študijnými výsledkami, ale aby ich mali čo najviac. **Znižuje sa tak kvalita budúcich pedagogických pracovníkov/čok** a núti školy, aby sa **podriaďovali želaniam rodičov** aj v oblastiach, na ktoré by nemali mať vplyv.

Zlé je aj **spoločenské postavenie učiteľov/liek** a z neho vyplývajúce ich **platové ohodnotenie**. Aj keď je potreba celoživotného vzdelávania pedagógov všeobecne považovaná za nevyhnutnú, títo si **vzdelávacie programy** nevyberajú podľa ich uplatnenia, ale **podľa počtu kreditov**, ktoré ich absolvovaním získajú, aby im zvýšili plat. V oblasti GV **nie sú pripravovaní ani budúci pedagógovia**, ktorí nie sú všeobecne dostatočne pripravení na svoje budúce povolanie, nevedia komunikovať s rodičmi, **chýba im najmä prax**. **Pretrváva kladenie dôrazu na odbornosť, nie na metódy vzdelávania**.

Financie chýbajú nielen školám, ktoré bojujú s nedostatkom učebných materiálov a pomôcok, ale aj **organizáciám, ktoré sa GV venujú už dlhodobo**. Strácajú svojich pracovníkov/čky, ktorí/é sa stali odborníkmi/čkami a nedokážu pokračovať v budovaní expertízy organizácie v tejto oblasti.

Ďalšou bariérou je v školách **časová dotácia**. **Veľký objem učiva**, ktoré im učebné osnovy určujú prebrať, je veľkou výzvou. Viazne aj **spolupráca škôl a rodičov**. Okrem rozdielných názorom rodičov zohráva svoju úlohu aj **používanie odborných termínov**, ktorým rodičia nerozumejú. **Výchova doma preto nejde ruka**

v ruke s výchovou v škole, čo deti majú. Rovnako je tomu aj v prípade **médií**, ktoré prinášajú najmä negatívne informácie a propagujú iné hodnoty, akým deti vedú v škole.

GV by preto malo mať oveľa väčší **priestor v neformálnom vzdelávaní a malo by sa dostať k** čo najväčšiemu počtu **dospelých, vrátane politikov a novinárov**. A to aj z dôvodu **formovania nových postojov** vzhľadom na súčasné negatívne prejavy, napr. extrémizmu. Dôležitú úlohu by mala zohrávať aj **práca s celými komunitami**.

Odporúčania

Pre zlepšenie rozsahu a kvality GV na Slovensku je nevyhnutné, aby vznikla **nová národná stratégia globálneho vzdelávania**, alebo iný strategický dokument, ktorý by **jasne definoval globálne vzdelávanie** a jeho implementáciu do všetkých foriem vzdelávania a konečne nahradil stratégiu, ktorej platnosť skončila pred dvoma rokmi. Okrem potreby novej definície globálneho vzdelávania v nej je nutné hlavne zabezpečiť, **aby definícii rovnako rozumeli všetci aktéri formálneho aj neformálneho vzdelávania** a neopakovala sa súčasná situácia, keď napriek dobre prepracovanej Národnej stratégii globálneho vzdelávania na obdobie rokov 2012 - 2016 a jasnej definícii GV **neexistuje jeho jednotné chápanie**, a aby slovné formulovaná **nová národná stratégia bola dôsledne realizovaná v praxi a jej plnenie bolo pravidelne vyhodnocované**.

To nebude možné bez vyčlenenia **dostatočného objemu finančných prostriedkov** nielen v rámci slovenských, ale aj európskych schém.

Odporúčame zamerať sa na nasledovné kroky:

- **Zadefinovať globálne vzdelávanie jasne, zrozumiteľne, zohľadňujúc národný kontext.**
- **Pri tvorbe implementačného plánu Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania ukotviť globálne vzdelávania hlavne v súvislosti s cieľmi zameraným na:**
  - **kvalitnú výchovu a vzdelávanie,**
  - **vzdelávanie a príprava reagujúca na aktuálne očakávania a potreby praxe.**
- **Využiť eurofondy pre aktivity globálneho vzdelávania v neformálnom vzdelávaní a vytvoriť pracovnú skupinu k nastaveniu systému financovania so zapojením expertov na globálne vzdelávanie.**
- **Nezabúdať na vzdelávanie politikov a novinárov, ktorí majú veľký vplyv na formovanie názorov a verejnej mienky.**
- **Zvýšiť propagáciu a podporu portálu www.globálnevzdelavanie.sk.**

METODOLÓGIA

Mapovanie stavu GV v slovenských MŠ a v neformálnom vzdelávaní realizovanom rôznymi aktérmi uskutočnila PMVRO v spolupráci s partnerskými organizáciami, ktoré vzišli z jej členských a pozorovateľských organizácií na základe internej výzvy PMVRO v januári 2018.

Mapovať GV realizované MVO a ďalšími subjektmi poskytujúcimi voľnočasové aktivity (okrem cirkevných a mládežníckych) sa prihlásilo o.z. AINova; cirkevnými organizáciami/inštitúciami a organizáciami zameranými na prácu so znevýhodnenými skupinami obyvateľov a menšinami o.z. eRko-HKSD; prostredníctvom neformálneho vzdelávania mládeže FSEV UK a politickými stranami, think tankami, sociálnymi podnikmi a firmami aktívnymi v oblasti spoločenskej zodpovednosti Nadácia Pontis.

Pracovná skupina mapovania pozostávala zo zástupcov vyššie spomínaných organizácií a PMVO a členov pracovnej skupiny PMVRO pre GV, ktorá pozostáva z expertov na túto oblasť. V období od februára do augusta 2018 sa skupina stretla celkom štyrikrát, okrem toho boli jednotlivé kroky mapovania plánované, komunikované a koordinované zo strany PMVRO s jednotlivými partnermi podľa potreby e-mailovou alebo telefonickou komunikáciou.

Potenciálnych aktérov GV v oblasti neformálneho vzdelávania sme hľadali:

1. V registroch MV SR (<http://ives.minv.sk/rez/registre>), kde sme ich našli medzi:

- neziskovými organizáciami s uvedeným účelom: doplnkové vzdelávanie detí a mládeže, humanitná starostlivosť, ochrana ľudských práv a základných hodnôt, tvorba a ochrana životného prostredia a vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry 1 295,
- nadáciami s uvedeným účelom: ekológia, školské, študentské, výchovné, vzdelávacie, mládežnícke, vysokoškolské, maďarské, nemecké, náboženské/cirkevné, národnostné, rómske, telesne postihnutí, zdravotne postihnutí, humanita a charita 359,
- občianskymi združeniami s uvedeným účelom: charitatívne, ľudské práva, mládež, mládežnícke, rozvoj demokracie, stredoškolské, študentské, výchovné, vysokoškolská mládež, vysokoškolské, vzdelanie, vzdelávacie, vzdelávanie a výchova, životné prostredie, cirkevné/náboženské, iné národnostné, kresťanské, maďarské, mentálne a duševne postihnutí, postihnutí zdravotne, rómske, telesne postihnutí, ukrajinské a rusínske, ázijské, české a moravské 7 126,
- záujmovými združeniami právnických osôb s uvedeným účelom: cirkevné/náboženské, humanitné, charita/humanita/cirkev, charitatívne, iné výchovné vzdelávacie, kresťanské, ľudské práva, mentálne postihnutí, mládež, mládežnícke, postihnutí zdravotne, rómske, rozvoj demokracie, telesne postihnutí, vysokoškolská mládež, vysokoškolské, vzdelanie, vzdelávacie, vzdelávanie/výchova, životné prostredie 131,
- organizáciami s medzinárodným prvkom 34 a
- zaregistrovanými politickými stranami a hnutiami 58.

2. V registroch MKV VaŠ SR (<http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti-/evidencia-cirkevnych-pravnickych-osob-1a0.html>), kde sme našli 380 cirkevných právnických osôb.

3. Internetový prieskumom 24 think tankov, 445 chránených dielní, registrovaných sociálnych podnikov a organizácií, ktoré kombinujú sociálny a podnikateľský rozmer.

4. V databáze firiem, ktoré sa od roka 2010 hlásili a boli ocenené v rámci Via Bona Slovakia 108 firiem, ktoré sa venujú zodpovednému podnikaniu.

Zoznam slovenských materských škôl sme hľadali v registri MŠV VaŠ SR. Podľa neho pôsobilo v školskom roku 2017/2018 na Slovensku spolu 3 057 materských škôl (MŠ), z toho 2 818 štátnych

(92,18%), 155 súkromných (5,07%) a 84 cirkevných (2,75%) a e-mailové kontakty sa nám podarilo získať na 3 000 (98,14%) z nich.

Pri zostavovaní prieskumného dotazníka sme vychádzali z tzv. expertného dotazníka zostaveného pre pedagógov ZŠ a SŠ v rámci konzorciálneho projektu, ktorý n. o. Človek v ohrození v súčasnosti implementuje z prostriedkov SlovakAid. Jeho znenie sme pre MŠ vzhľadom na veľmi nízky vek detí navštevujúcich škôlky v porovnaní so žiakmi/čkami či študentami/kami ZŠ a SŠ upravili na základe konzultácie s učiteľkou MŠ Katarínou Britaňákovou.

Znenie otázok dotazníka určeného pre (potenciálnych) aktérov GV v oblasti neformálneho vzdelávania vychádzalo tiež zo spomínaného expertného dotazníka. Z pomedzi nich sme vylúčili otázky relevantné len pre vzdelávacie inštitúcie, zjednodušili sme znenie otázok, rozšírili počet tém GV a počet metód na ich približovanie, pridali sme otázky, ktorých cieľom bolo zistiť typ organizácií, ktoré sa do prieskumu zapojili a akým cieľovým skupinám sa venujú. Respondeti/ky dostali aj priestor prihlásiť sa na regionálne stretnutia (potenciálnych) aktérov GV. Dotazník bol anonymný, zapojené organizácie mohli svoj názov uviesť dobrovoľne a nemuseli odpovedať na všetky dotazníkové otázky. Pre lepšie pochopenie prieskumu sme v úvodnom texte s prosbou o vyplnenie dotazníka uviedli definíciu GV z Národnej stratégie globálneho vzdelávania na obdobie rokov 2012 - 2016.

S cieľom získať hlbší vhľad do oblastí, ktorému sa prieskum venoval, a zlepšiť kvalitu a rozsah GV prostredníctvom zosieťovania a následnou spoluprácou relevantných aktérov, sme zorganizovali regionálne stretnutia (potenciálnych) aktérov GV s rozhodovateľmi relevantnými na podporu aktivít GV. Celkom štyri stretnutia sa uskutočnili sa v septembri 2018, a to v Prešove (pre Košický a Prešovský kraj), Trenčíne (pre Trenčiansky a Žilinský kraj), v Bratislave (pre Bratislavský a Trnavský kraj) a v Banskej Bystrici (pre Banskobystrický a Nitriansky kraj). Diskusia bola na stretnutiach zameraná najmä na chápanie pojmu GV, dôvodom, prečo by malo byť súčasťou neformálneho vzdelávania, bariéram, ktoré bránia realizovať GV vo väčšom rozsahu a lepšej kvalite a spôsobom/možnosťami, ako tieto bariéry oslabiť/odstrániť.

ZISTENIA V JEDNOTLIVÝCH CIEĽOVÝCH SKUPINÁCH MAPOVANIA

Materské školy

Situáciu v GV detí v slovenských materských školách mapovalo **o. z. ADRA Slovensko**.

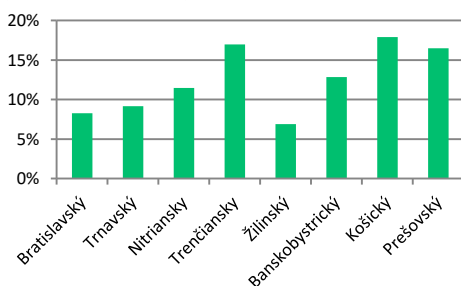
V školskom roku 2017/2018 pôsobilo na Slovensku spolu 3 057 materských škôl (MŠ), z toho 2 818 štátnych (92,18%), 155 súkromných (5,07%) a 84 cirkevných (2,75%).

Z celkového počtu 3 000 oslovených MŠ, na ktoré sme získali e-mailový kontakt, otvorilo dotazník 454 (15,13%) väčšinou riaditeľiek alebo zástupkyň riaditeľiek MŠ. Z nich až 24,89% odpovedalo len na prvé tri/niektoré z prvých troch otázok, ktorých cieľom bolo zistiť, či v školskom roku 2017/2018 učili deti vo veku 5-7 rokov, či sú vo vedení škôlky a v akej pozícii. Na nasledujúce otázky od ďalšej otázky, či sa považujú za globálneho/u občana/občianku, neodpovedali.

Ostatných 341 škôlok (11,37 %), ktoré vo vyplňaní dotazníka pokračovali, pôsobilo najmä v Košickom (17,89%), Trenčianskom (16,97%) a Prešovskom kraji (16,51%). Boli medzi nimi zastúpené štátne (92,20%), súkromné (3,21%) aj cirkevné (4,59%) MŠ. 44,95% z nich navštevuje 31-100 detí; 32,11% škôlok sa nachádza v obciach/mestách s počtom obyvateľov 1 000-4 999 a 30,73% do 999 obyvateľov:

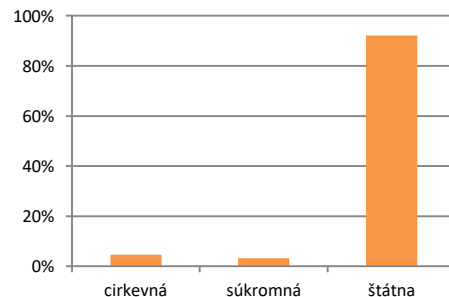
V ktorom kraji sa nachádza MŠ, v ktorej pracujete?

odpovedalo: 218; neodpovedalo: 228

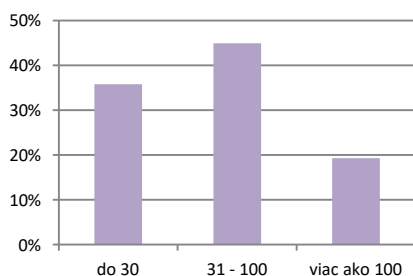
Vaša MŠ je podľa zriaďovateľa:

odpovedalo: 218; neodpovedalo: 228

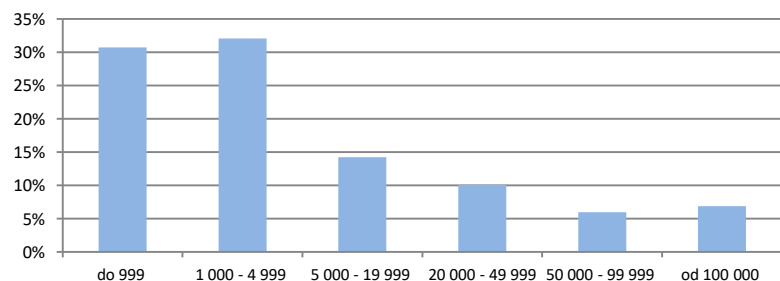
Koľko žiakov navštevuje vašu MŠ?

odpovedalo: 218; neodpovedalo: 228

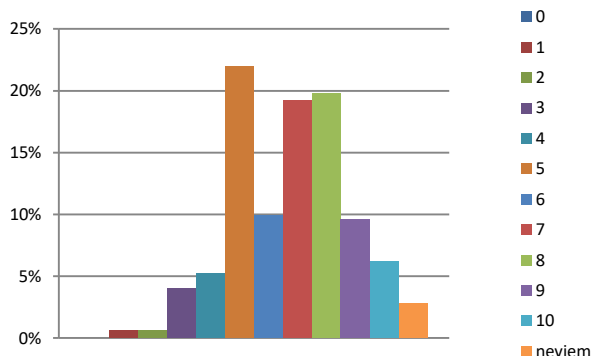
Koľko obyvateľov má obec/mesto, v ktorej je vaša MŠ?

odpovedalo: 218; neodpovedalo: 228

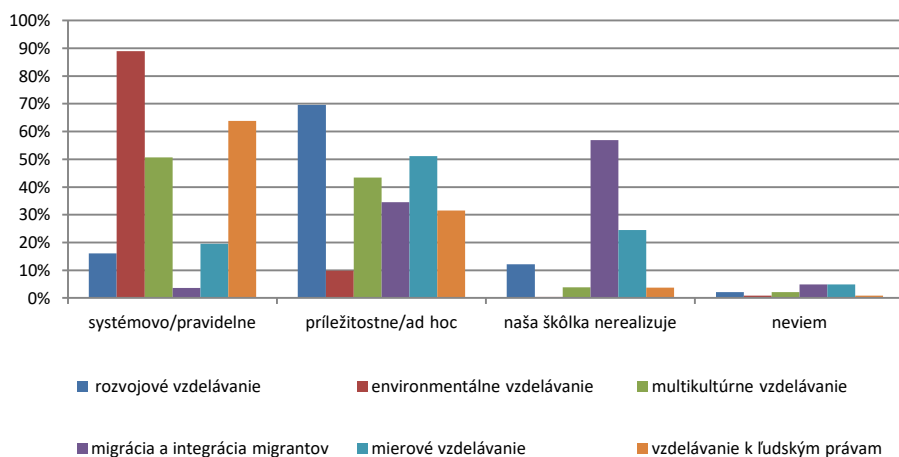
Viac ako 21,98% respondentiek uviedlo, že je priemerne spokojná s tým, ako sa ich MŠ venuje oblasti GV, maximálne spokojných je asi 6,19%, na 70% a 80 % je spokojných rovnako okolo 20% z nich:

Máte pocit, že sa vo vašej MŠ dostatočne venujete GV detí?
 (Myslíme celkovú spokojnosť: s obsahom/formou, zmyslom takéhoto vzdelávania,
 využitím vašej odbornosti/záujmov vašou MŠ.)
 odpovedalo: 323; neodpovedalo: 123
 škála: 0- vôbec nie som spokojná, 10- som maximálne spokojná

Najviac škôlok (88,98%) sa systémovo/pravidelne venuje environmentálnemu vzdelávaniu a príležitostne/ad hoc (69,57%) mierovému vzdelávaniu. Najviac (56,95%) MŠ uviedlo, že sa nevenujú migrácii a integrácii migrantov:

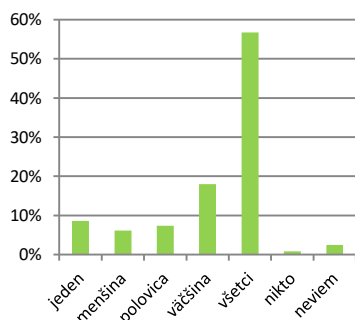
Ktorým témam sa venujete vo vašej MŠ tento školský rok?
 odpovedalo: 246; neodpovedalo: 200

GV či jeho začleňovaniu do výučby sa venujú všetky učiteľky v 56,73% MŠ, v školskom roku 2017/2018 bolo v 86,59% škôlok GV určené pre celú škôlku, pričom 29,71% MŠ sa GV venuje viac ako 10 rokov a 28,03% 3-5 rokov:

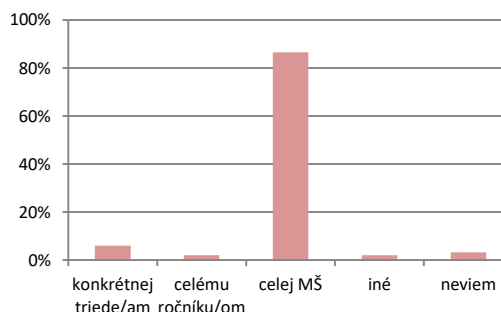
Koľko učiteliek sa venuje začleňovaniu či realizácii GV do výučby na vašej MŠ?

odpovedalo: 245; neodpovedalo: 201

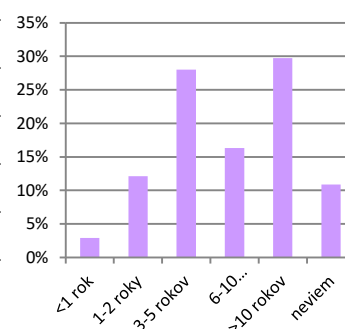
Komu je určené GV vo vašej MŠ tento školský rok 2017/2018?

odpovedalo: 246; neodpovedalo: 200

Koľko rokov sa vaša MŠ venuje GV?

odpovedalo: 239; neodpovedalo: 207

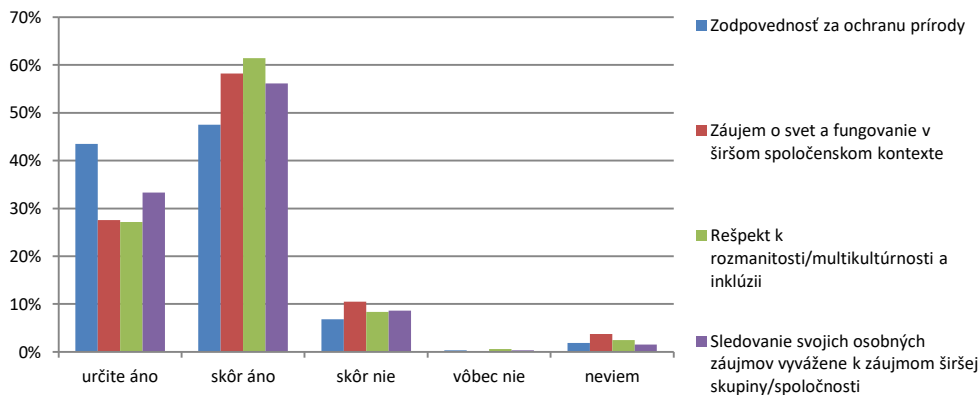

82,59% respondentiek uviedlo, že GV je súčasťou vybraných vzdelávacích oblastí a 86,23% škôlok sa mu venuje formou vlastných školských projektov a je súčasťou v priemere 50,49% vyučovania.

Deti sa podľa 43,52% učiteliek MŠ budú v budúcnosti určite schopné zhostiť zodpovednosti za ochranu prírody a skôr budú mať (ako nie) rešpekt k rozmanitosti/ multikultúrnosti a inklúzii (61,42%), záujem o svet a fungovanie v širšom spoločenskom kontexte (58,20%) a budú sledovať svoje osobné záujmy vyvážené k záujmom širšej skupiny/spoločnosti (56,17%):

Do akej miery sa podľa vás dokážu deti v budúcnosti zhostiť nasledujúcich úloh/očakávaní spojených s ich miestom v globálnej spoločnosti?

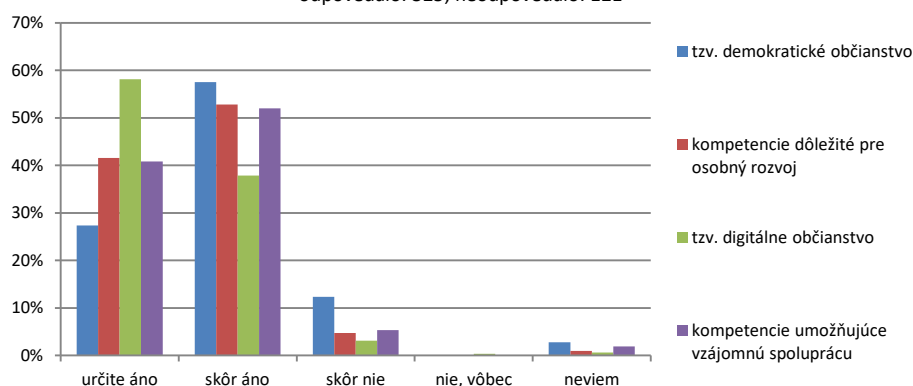
odpovedalo: 325; neodpovedalo: 121

Zároveň podľa nich slovenské MŠ pripravujú deti na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti určite v oblasti tzv. digitálneho občianstva: práca s informáciami, komunikácia prostredníctvom digitálnych pomôcok (58,15%) a skôr áno pokiaľ ide o tzv. demokratické občianstvo: na elementárnej úrovni, ako je rešpekt k pravidlám, zmysel pre rovnosť a spravodlivosť a medzikultúrny dialóg a kompetencie dôležité pre osobný rozvoj a umožňujúce vzájomnú spoluprácu (viac ako 50%):

Posúďte, či budú deti v budúcnosti pripravené prevziať/nadobudnúť kompetencie v nasledujúcich oblastiach:

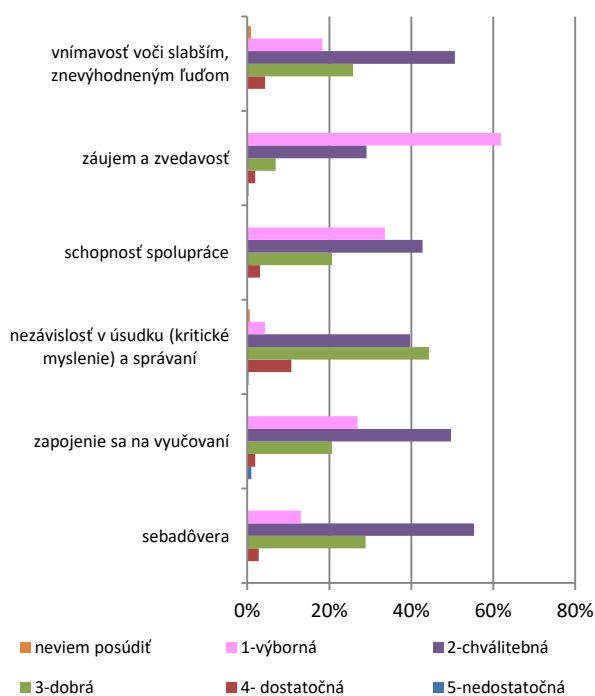
odpovedalo: 325; neodpovedalo: 121

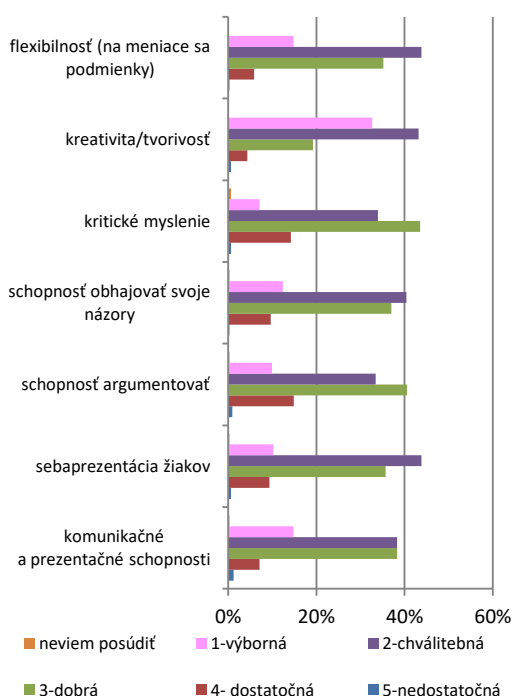
Na výbornú ohodnotili učiteľky MŠ hlavne záujem a zvedavosť detí (61,88%) a ich kreativitu (32,61%), známku chválitebnú ich sebadôveru (55,28%) a flexibilitu na meniace sa podmienky (43,83%). Ako dobrú vidia nezávislosť detí v úsudku a správaní (44,31%) a ich kritické myslenie (43,52%):

Ako vnímate nasledovné charakteristiky detí vo vašej MŠ?

odpovedalo: 325; neodpovedalo: 121

odpovedalo: 324; neodpovedalo: 122

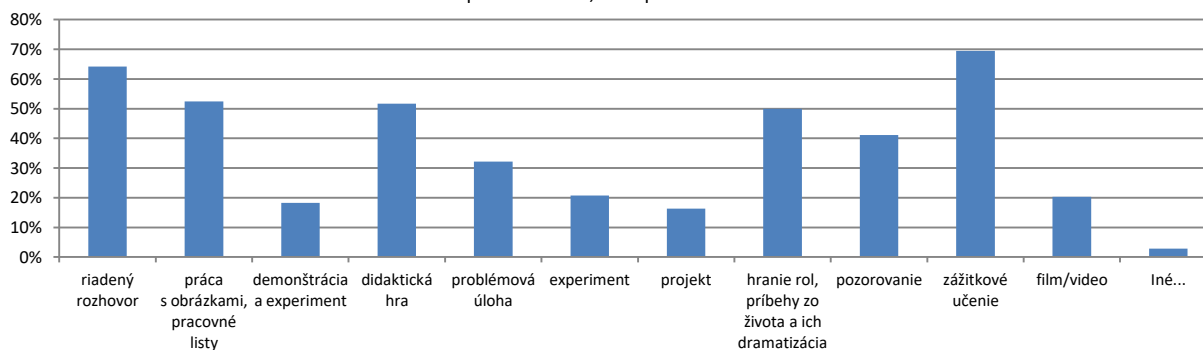

Najviac v MŠ prevládajú pri GV metódy - zážitkové učenie (69,51%), riadený rozhovor opierajúci sa o skúsenosti detí (64,23%) a didaktická hra (51,63%).

Najčastejšie využívajú pri výučbe veľakrát za týždeň didaktickú hru (67,89%) a pozorovanie (66,53%), 1-2 krát za týždeň problémovú úlohu (31,82%) a niekoľkokrát za mesiac film/video (43,10%), demonštrácia a experiment (42,80%) a projekt (40,85%):

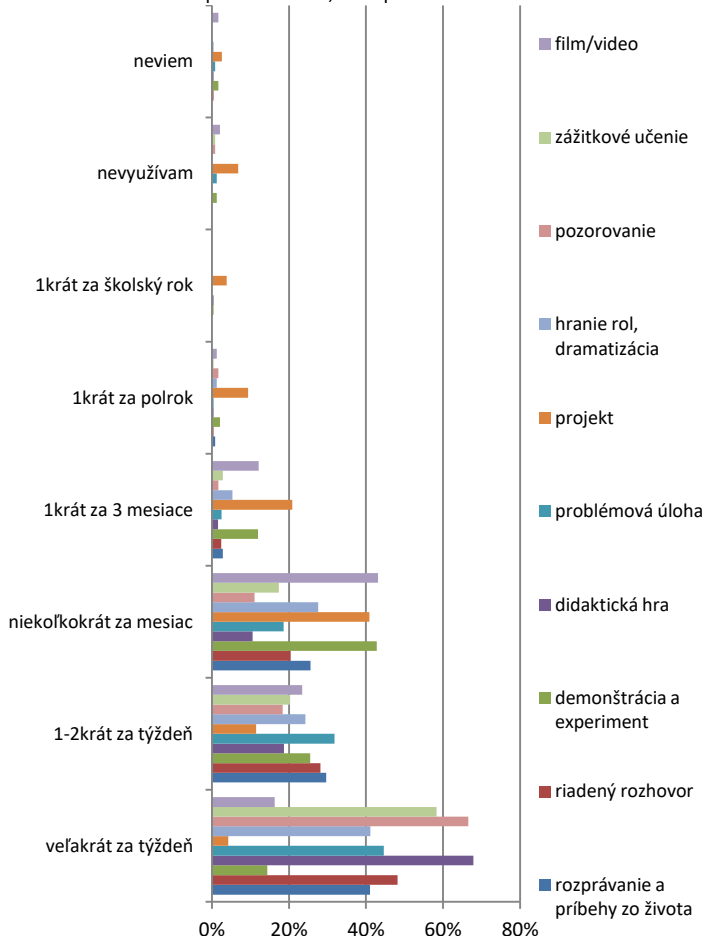
Ktoré 3 z uvedených metód prevládajú pri realizácii GV vo vašej MŠ?

odpovedalo: 246; neodpovedalo: 200

Ako často využívate vo vašej MŠ nasledujúce metódy pri výučbe predmetov či tém?

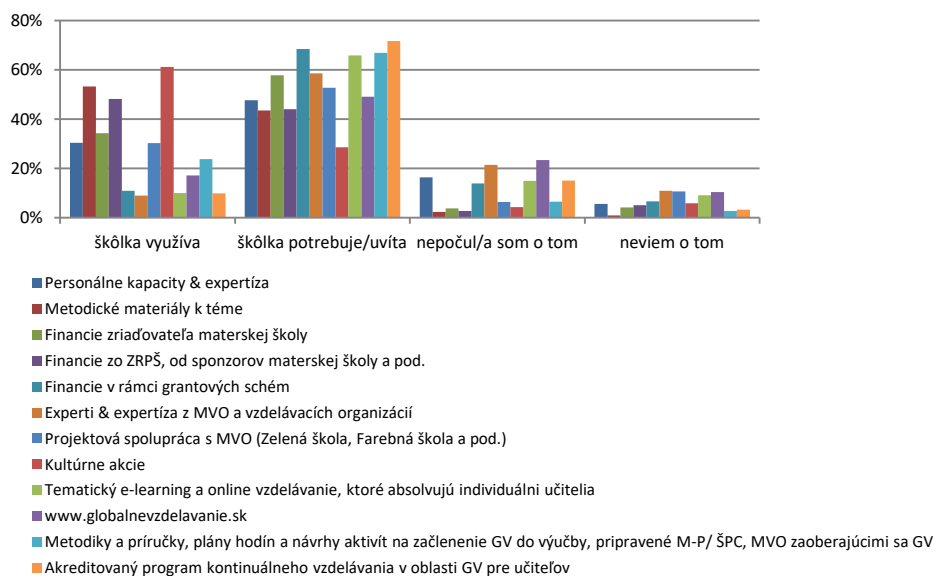
odpovedalo: 246; neodpovedalo: 200

MŠ využívajú k realizácii GV najmä kultúrne akcie (61,17%), metodické materiály k téme (53,24%) a financie zo ZRPŠ, sponzorov MŠ (48,15%). Potrebovali by najmä akreditovaný program vzdelávania pre učiteľov (71,70%), financie v rámci grantových schém (68,42%) a metodiky a príručky, plány hodín a návrhy aktivít na začlenenie GV do výučby, pripravené M-P/ ŠPC a MVO zaoberajúcimi sa GV (66,82%):

Čo všetko k realizácii GV vo vašej MŠ už využívate, čo ešte potrebujete?

odpovedalo: 222; neodpovedalo: 224

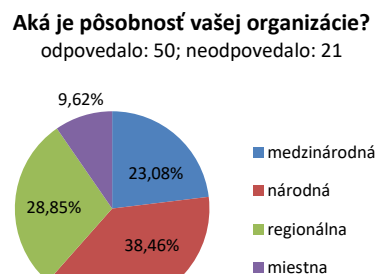
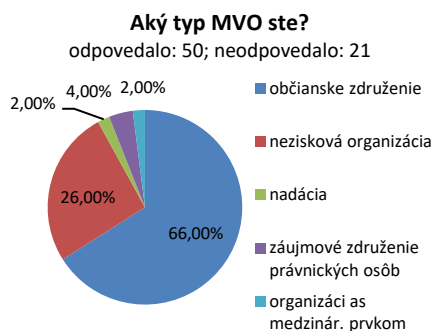
V odpovediach na otázku, **ako by MVO venujúce sa GV mohli pomôcť MŠ**, niektoré škôlky spomenuli už **existujúcu spoluprácu**, no niektoré o takýchto organizáciách ešte nepočuli a ocenili by, keby sa tieto lepšie zviditeľnili. Potrebovali by, aby ich **zamestnankyne MVO bez finančného zaťaženia vzdelávali v oblasti GV**, aby im **poskytovali know-how, cenné rady, námety a inšpiráciu, názorné ukážky návštevou školy a bezplatne im poskytli metodické materiály a učebné pomôcky** a aby takého MVO **spolupracovali s MPC**.

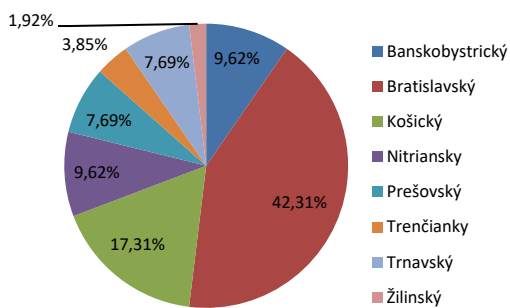
Mimovládne organizácie a ďalšie subjekty poskytujúce voľnočasové aktivity

GV realizované mimovládnyimi organizáciami a ďalšími subjektmi poskytujúcimi voľnočasové aktivity (nie cirkevnými a mládežníckymi) mapovalo o. z. **Academia Istropolitana Nova**.

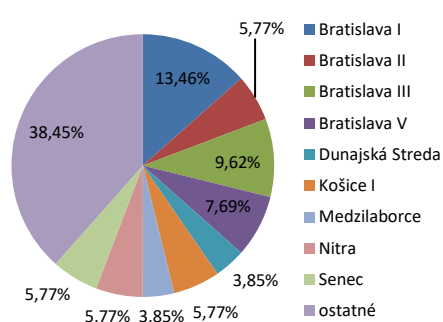
Do prieskumu sa z 963 adresátov dotazníka zapojilo 71 (7,37%). Väčšinou išlo o občianske združenia (66,00 %), ktoré majú hlavne národnú (38,46%) a regionálnu pôsobnosť (28,85%) a sídlia v Bratislavskom kraji (42,31%), a to hlavne v okrese Bratislava I (13,46%):

V ktorom kraji sídli vaša organizácia/inštitúcia?
odpovedalo: 52; neodpovedalo: 19

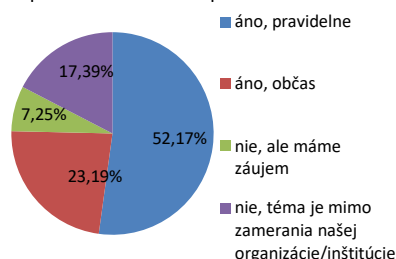
V ktorom okrese sídli vaša organizácia/inštitúcia?
odpovedalo: 52; neodpovedalo: 19

52,17% z nich sa aktivitám smerujúcim ku globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti venuje pravidelne, občas 23,19%. Sú zamerané hlavne na verejnosť (47,37%) a na dospelých v konkrétnej profesii (43,86%). Veľkosť cieľových skupín je pritom u 62,75% respondentov nad 1 000 osôb:

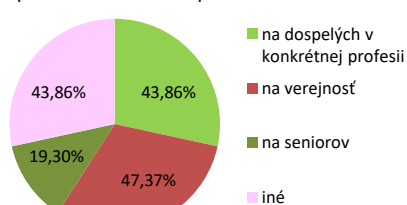
Venuje sa vaša organizácia/inštitúcia vzdelávaniu, osvete, publikačnej činnosti alebo iným aktivitám, ktorých cieľom je prispieť k budovaniu globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti?

odpovedalo: 69 neodpovedalo: 2

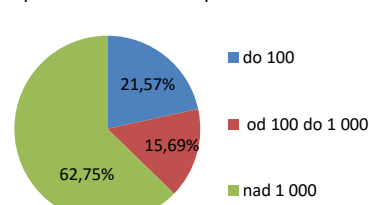
Na akú cieľovú skupinu sú uvedené aktivity zamerané?

odpovedalo: 69 neodpovedalo: 2

Odhadnite veľkosť vašej cieľovej skupiny.

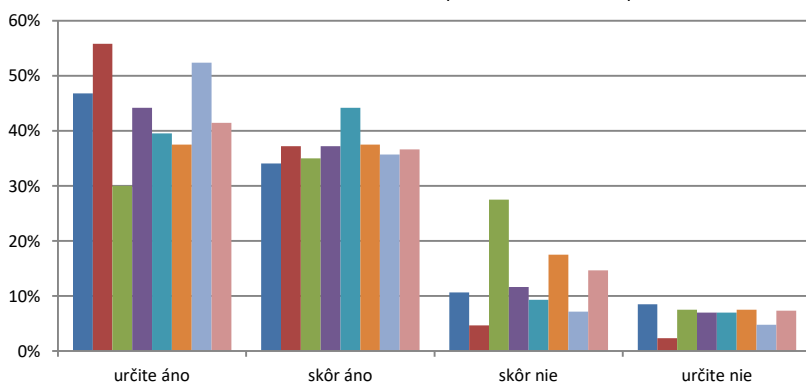
odpovedalo: 51 neodpovedalo: 20

Cez tieto aktivity pripravujú svoje cieľové skupiny na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti najmä pokiaľ ide o kompetencie dôležité pre osobný a spoločenský rozvoj (55,81%), záujem podieľať sa na vytváraní spravodlivého a udržateľného sveta (52,38%) a v oblasti tzv. demokratického občianstva (46,81%):

Do akej miery pripravujete cez svoje aktivity svoju cieľovú skupinu na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti v nižšie uvedených oblastiach?

odpovedalo: 52 neodpovedalo: 19

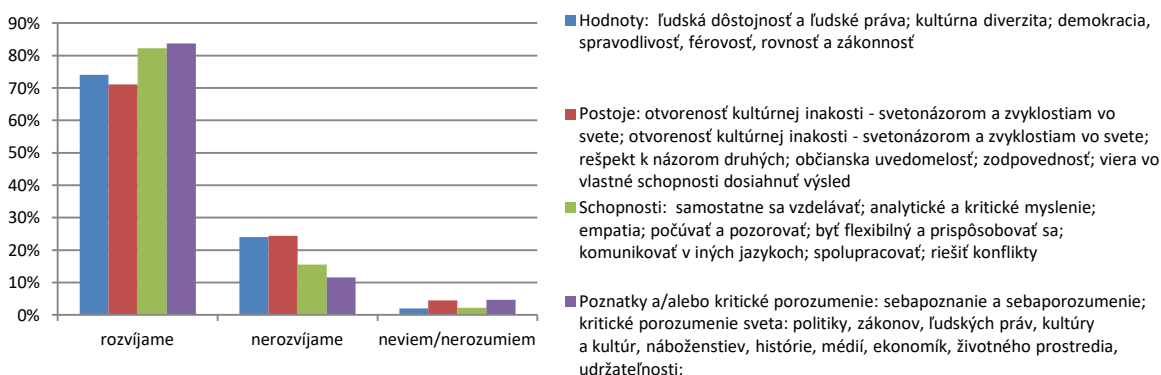
- tzv. demokratické občianstvo: aktívna účasť na chode spoločnosti, dodržiavanie ľudských práv a zákonov, zmysel pre rovnosť a spravodlivosť, porozumenie pre medzikultúrny dialóg v rámci SR, EÚ a celkovo vo svete
- kompetencie dôležité pre osobný a spoločenský rozvoj
- tzv. digitálne občianstvo: účasť na diskusiách a debatách, medzikultúrnych interakciách prostredníctvom počítačovej komunikácie, napr. na online sociálnych sieťach, fórach, blogoch, v e-hlasovaniach
- kompetencie umožňujúce vzájomnú spoluprácu ľudí za účelom dosahovania zmien a získania kontroly nad svojimi životmi
- schopnosť nájsť zmysel svojho života a uplatnenie vo vzájomne prepojenom svete
- schopnosť porozumieť globálnym ekonomickým, sociálnym, politickým a environmentálnym silám, ktoré vplyvajú na naše životy
- záujem podieľať sa na vytváraní spravodlivého a udržateľného sveta
- záujem spoznávať „iné“ skupiny ľudí a kultúry a nachádzať cestu mierového spolunažívania a spolupráce s nimi

Pritom u nich rozvíjajú hlavne sebazpoznanie a seba porozumenie a kritické porozumenie sveta: politiky, zákonov, ľudských práv, kultúry a kultúr, náboženstiev, histórie, médií, ekonomík, životného prostredia a udržateľnosti (83,72%) a schopnosti: samostatne sa vzdelávať, analytické a kritické myslenie, empatiu,

počúvať a pozorovať, byť flexibilný a prispôsobovať sa, komunikovať v iných jazykoch, spolupracovať a riešiť konflikty (82,22%):

Do akej miery rozvíjate vo vašej cieľovej skupine nasledovné?

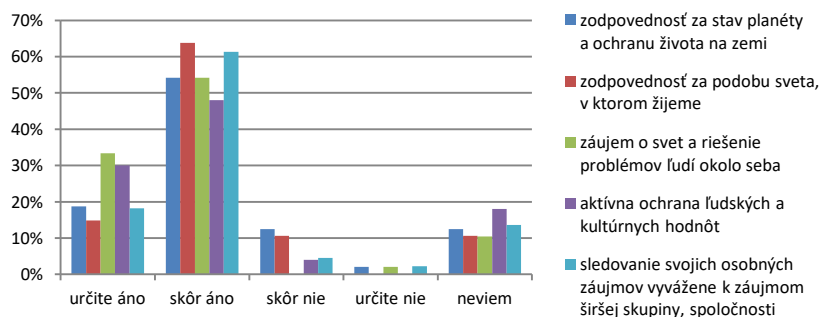
odpovedalo: 51; neodpovedalo: 20

Cieľové skupiny majú určite záujem o svet a riešenie problémov ľudí okolo seba (33,3% respondentov), sú pripravení aktívne chrániť ľudské práva a kultúrne hodnoty (30,00%) a skôr sú (skôr áno ako nie) pripravení prevziať zodpovednosť za podobu sveta, v ktorom žijeme (63,83%), a sledujú svoje osobné záujmy vyvážené k záujmom širšej skupiny/spoločnosti (61,36%):

Posúďte, do akej miery je/bude vaša cieľová skupina pripravená zhostiť sa nasledujúcich úloh či očakávaní:

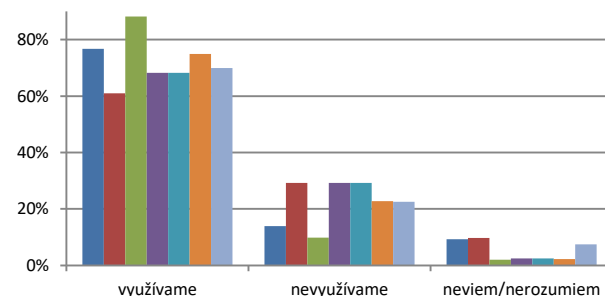
odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

Pri zostavovaní a hodnotení týchto aktivít respondenti uviedli, že ich zaujíma najmä spätná väzba účastníkov aktivity/aktivít k jej obsahu a forme (88,24%), aktivity zahŕňajú fázy priblíženie problému a evokácia, spoznanie problému a uvedomenie si ho a reflexia vlastnej roly a pozície (76,74%) a aktivizovanie záujmu a angažovanosti u účastníkov aktivity (75,00%):

Využívate pri zostavovaní a hodnotení vašich aktivít GV nasledovné metódy, formy či prístupy?

odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

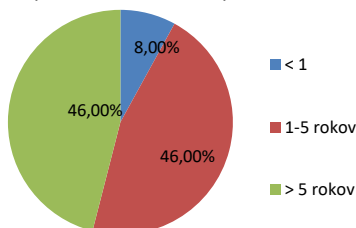

- Aktivita zahŕňa nasledovné fázy: -priblíženie problému a evokácia (vybavenie v mysli) - spoznanie problému a uvedomenie si ho -reflexia vlastnej roly a pozície
- Meranie dopadu po skončení aktivity (napríklad zmeny postojov u účastníkov aktivity)
- Spätná väzba od účastníkov aktivity k obsahu a forme aktivity
- Spätná väzba od účastníkov aktivity k procesu, ktorý podstúpili -či si uvedomujú zmenu, či a nakoľko sa udiala, prípadne ako hodnotia zmenu svojich postojov
- Vyhodnotenie pôsobenia lektora (čo lektor/ka dosiahol/la)?
- Aktivizovanie záujmu a angažovanosti u účastníkov aktivity
- Lokálno-globálne prepojenia (zo života)

Pokiaľ ide o témy GV, v priemere predstavujú u respondentov v porovnaní s inými témami 58% o11. Venujú sa im 1-5 rokov (46%) alebo viac ako 5 rokov (46%):

Koľko rokov sa vaša organizácia/inštitúcia venuje témam GV?

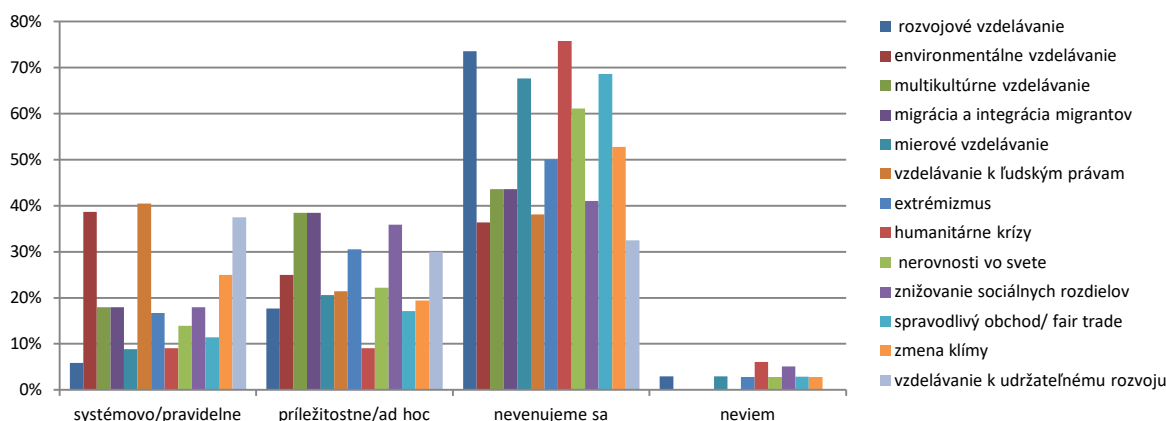
odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

Pravidelnými témami sú pritom hlavne vzdelávanie k ľudským právam (40,48%), environmentálne vzdelávanie (38,64%) a vzdelávaniu k udržateľnému rozvoju (37,50%). Nepravidelne/ad hoc sa venujú multikultúrnemu vzdelávaniu (38,46 %) a téme znižovania sociálnych rozdielov (35,90%). Nevenujú sa najmä humanitárnym krízam (75,76%) a rozvojovému vzdelávaniu (73,53 %):

Ktorým z nasledujúcich tém sa vo vašich aktivitách venujete?

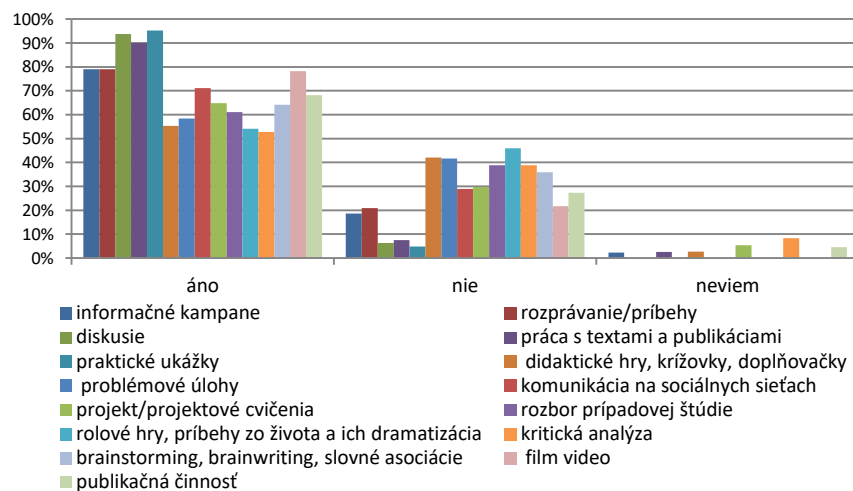
odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

Z metód používajú tieto organizácie najviac praktické ukážky (95,24%), diskusie (93,75%) a prácu s textami a publikáciami (90,00%). Nepoužívajú najmä rolové hry, príbehy zo života/ich dramatizáciu (45,95%), didaktické hry, krížovky, doplňovačky (42,11%) a problémové úlohy (41,67%):

Aké metódy pri približovaní vyššie uvedených tém používate?

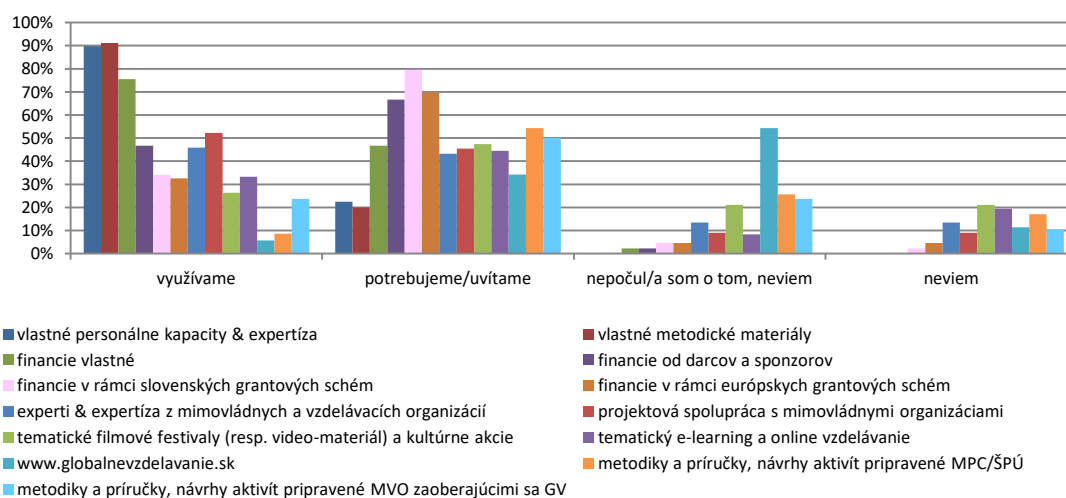
odpovedalo: 55; neodpovedalo: 16

K realizácii GV využívajú najmä vlastné metodické materiály (91,11%), vlastné personálne kapacity a vlastnú expertízu (89,80%) a vlastné financie (75,56%) a potrebujú/uvítali by hlavne financie v rámci slovenských (79,55%) a európskych grantových schém (69,77%) a financie od darcov a sponzorov (66,67%):

Čo všetko k realizácii GV už využívate a čo ešte potrebujete?

odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

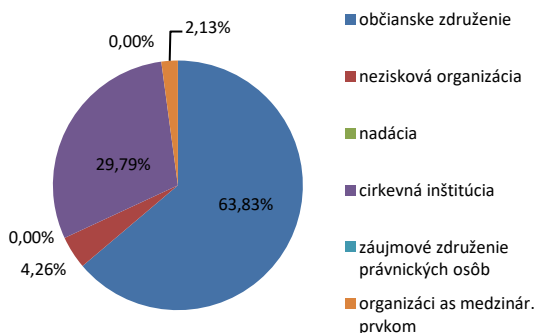
Cirkevné organizácie/inštitúcie a organizácie zamerané na znevýhodnené skupiny obyvateľov a menšiny.

GV realizované cirkevnými organizáciami/inštitúciami a organizáciami zameranými na prácu so znevýhodnenými skupinami obyvateľov a s menšinami mapovalo **o. z. eRko-HKSD**.

Do prieskumu sa z 841 adresátov dotazníka zapojilo 137 (16,29%). Väčšinou išlo o občianske združenia (63,83%) a cirkevné inštitúcie (29,79%), ktoré majú hlavne regionálnu a národnú (po 31,37%) a sídlia v Bratislavskom kraji (48,98%), a to hlavne v okrese Bratislava I (20,83%):

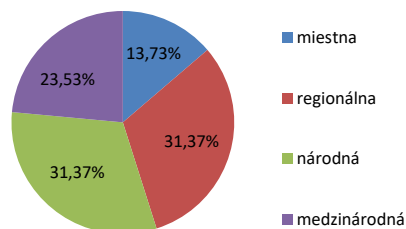
Aký typ organizácie ste?

odpovedalo: 47; neodpovedalo: 90

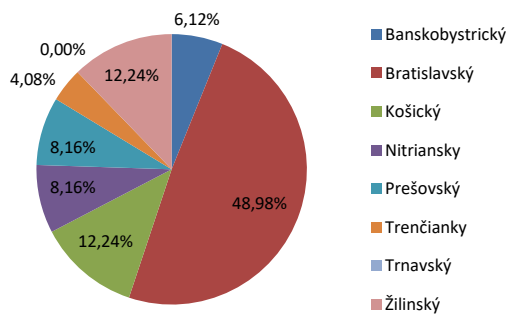
Aká je pôsobnosť vašej organizácie?

odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

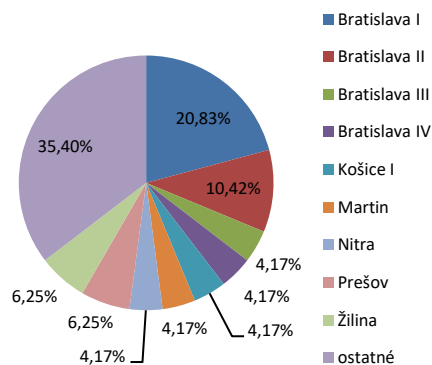
V ktorom kraji sídli vaša organizácia/inštitúcia?

odpovedalo: 47; neodpovedalo: 90

V ktorom okrese sídli vaša organizácia/inštitúcia?

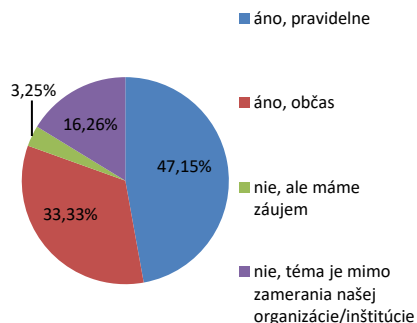
odpovedalo: 48; neodpovedalo: 89

47,15% z nich sa aktivitám smerujúcim ku globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti venuje pravidelne, občas 33,33%. Sú zamerané na verejnosť (97,83%) a vlastných členov (91,84%). Veľkosť cieľových skupín je pritom u 36,0% respondentov rovnako do 100 a od 100 do 1 000 osôb:

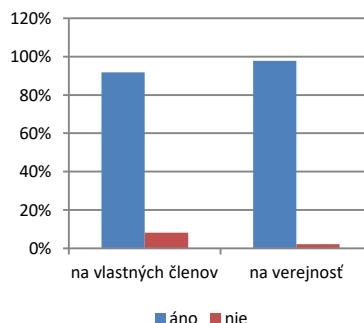
Venuje sa vaša organizácia/inštitúcia vzdelávaniu, osvete, publikačnej činnosti alebo iným aktivitám, ktorých cieľom je prispieť k budovaniu globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti?

odpovedalo: 123; neodpovedalo: 14

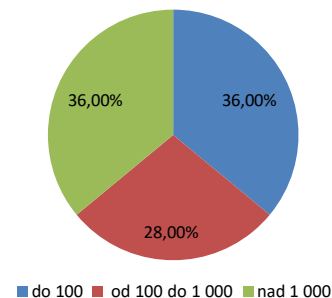
Na akú cieľovú skupinu sa uvedené aktivity zameriavajú?

odpovedalo: 55; neodpovedalo: 82

Uveďte veľkosť vašej cieľovej skupiny.

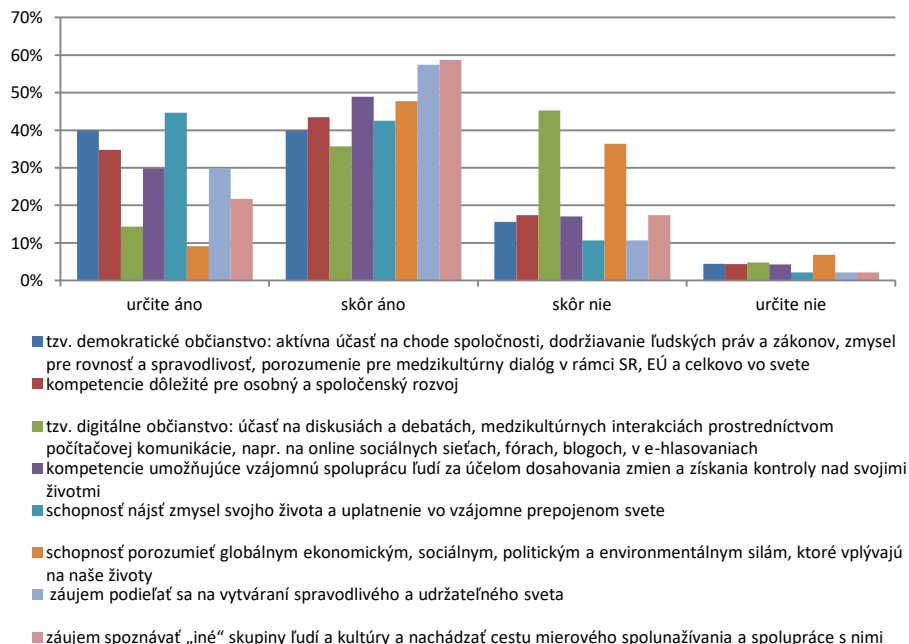
odpovedalo: 50; neodpovedalo: 87

Cez tieto aktivity pripravujú svoje cieľové skupiny na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti určite najmä pokiaľ ide o schopnosť nájsť zmysle svojho života a uplatnenie vo vzájomne prepojenom svete (44,68%) a skôr áno pokiaľ ide o záujem spoznávať „iné“ skupiny ľudí a kultúry a nachádzať cestu mierového spolunažívania a spolupráce s nimi (58,70%):

Do akej miery pripravujete cez svoje aktivity svoju cieľovú skupinu na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti v nižšie uvedených oblastiach?

odpovedalo: 50; neodpovedalo: 87

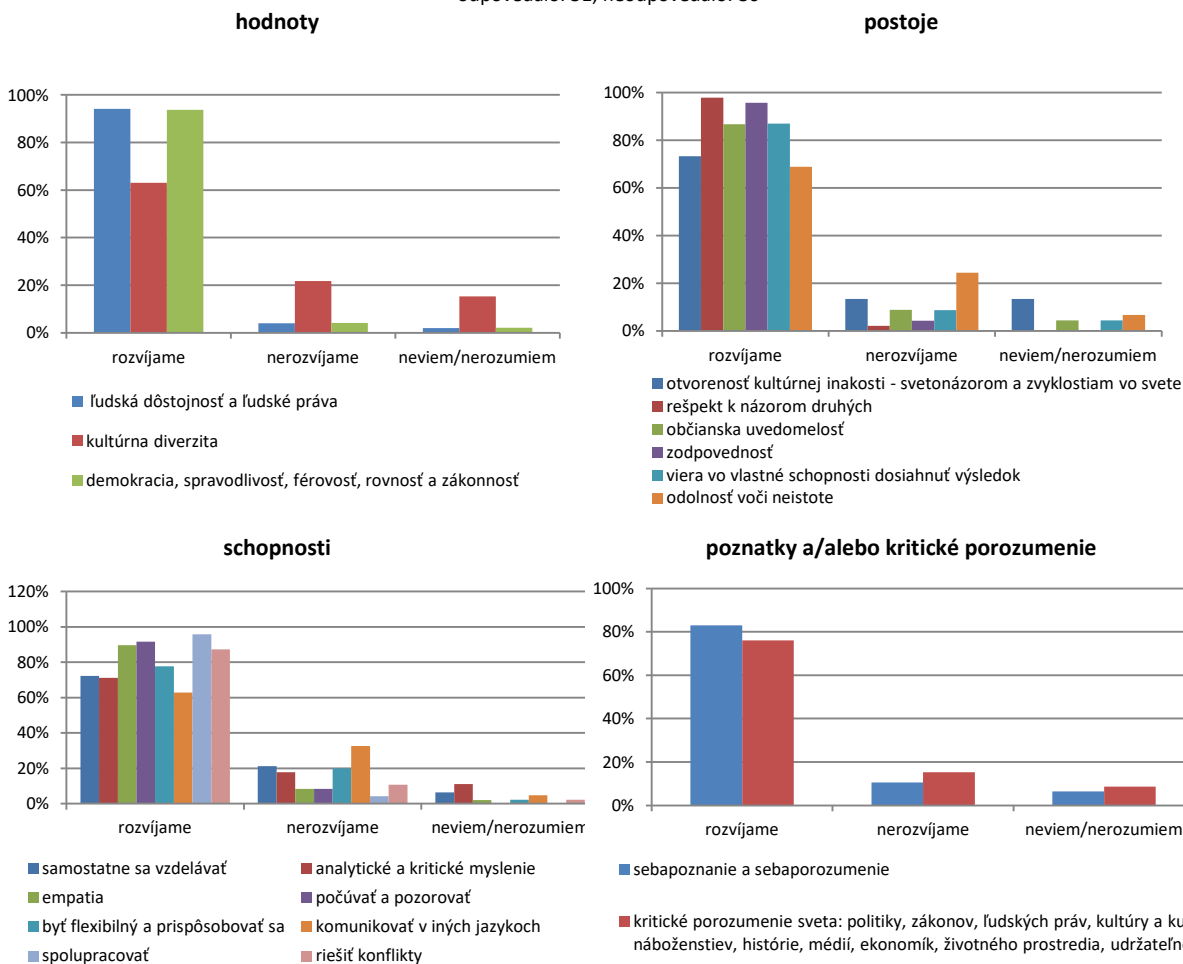

Pritom u nich rozvíjajú hlavne hodnoty ľudská dôstojnosť a ľudské práva (94,12%) a demokracia, spravodlivosť, férovosť, rovnosť a zákonnosť (93,75%); postoje rešpekt k názorom druhých (97,83%) a zodpovednosť (95,74%); schopnosť spolupracovať (95,74%), počúvať a pozorovať (91,67%) a sebaopoznanie a seba porozumenie (82,98%):

Do akej miery rozvíjate vo vašej cieľovej skupine nasledovné:?

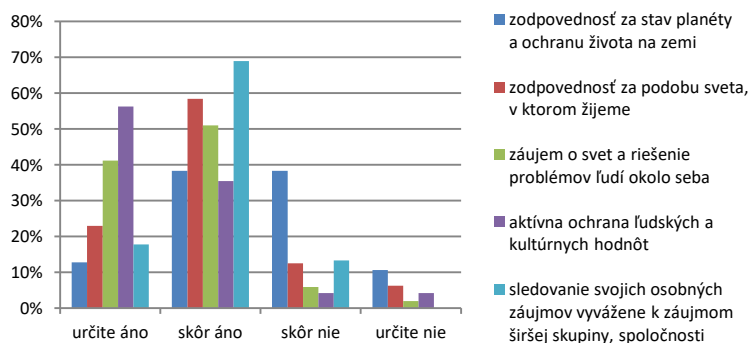
odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

Cieľové skupiny majú určite záujem chrániť ľudské práva a kultúrne hodnoty (56,25%) a skôr sú (ako nie) pripravení sledovať svoje osobné záujmy vyvážené k záujmom širšej skupiny/spoločnosti (68,89%):

Posúďte, do akej miery je/bude vaša cieľová skupina pripravená zhostiť sa nasledujúcich úloh či očakávaní:

odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

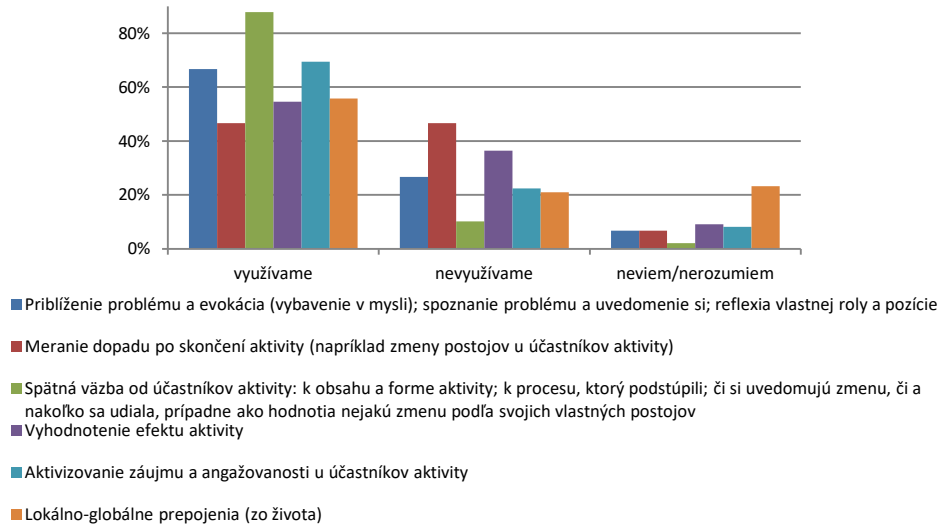

Pri zostavovaní a hodnotení aktivít GV respondenti uviedli, že ich zaujíma najmä spätná väzba od účastníkov aktivity (k obsahu a forme aktivity; k procesu, ktorý podstúpili; či si uvedomujú zmenu, či a

nakoľko sa udiala, prípadne ako hodnotia nejakú zmenu podľa svojich vlastných postojov) (87,76%); nevyužívajú (46,67%) meranie dopadu po skončení aktivity (napríklad zmeny postojov u účastníkov aktivity):

Využívate pri zostavovaní a hodnotení vašich aktivít GV nasledovné metódy, formy či prístupy?

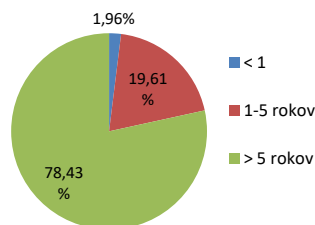
odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

Zo všetkých tém, ktorými sa respondenti zaoberajú, predstavujú témy GV, v priemere predstavujú u respondentov v porovnaní s inými témami 58%; 78,43% sa im venuje viac ako 5 rokov (78,43%):

Koľko rokov sa vaša organizácia/inštitúcia venuje témam GV?

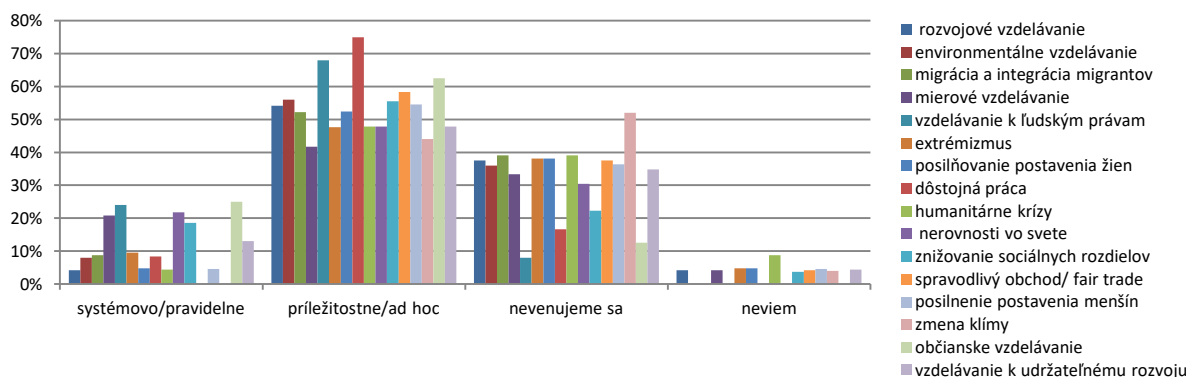
odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

Pravidelne sa venujú hlavne občianskemu vzdelávaniu (25,00%) a vzdelávaniu k ľudským právam (24,00%). Príležitostnými témami je dôstojná práca (75,00 %) a ľudské práva (68,00%). Nevenujú sa najmä zmene klímy (52,00 %):

Ktorým z nasledujúcich tém sa vo vašich aktivitách venujete?

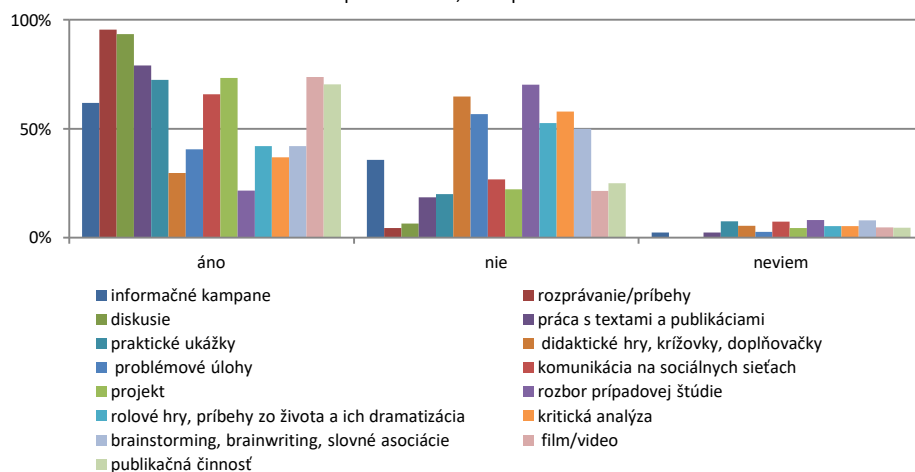
odpovedalo: 28; neodpovedalo: 39

Z metód využívajú tieto organizácie najviac rozprávanie/príbehy (95,56%) a diskusie (93,48%). Nepoužívajú najmä rozbory prípadových štúdií (70,27%):

Aké metódy pri približovaní vyššie uvedených tém používate?

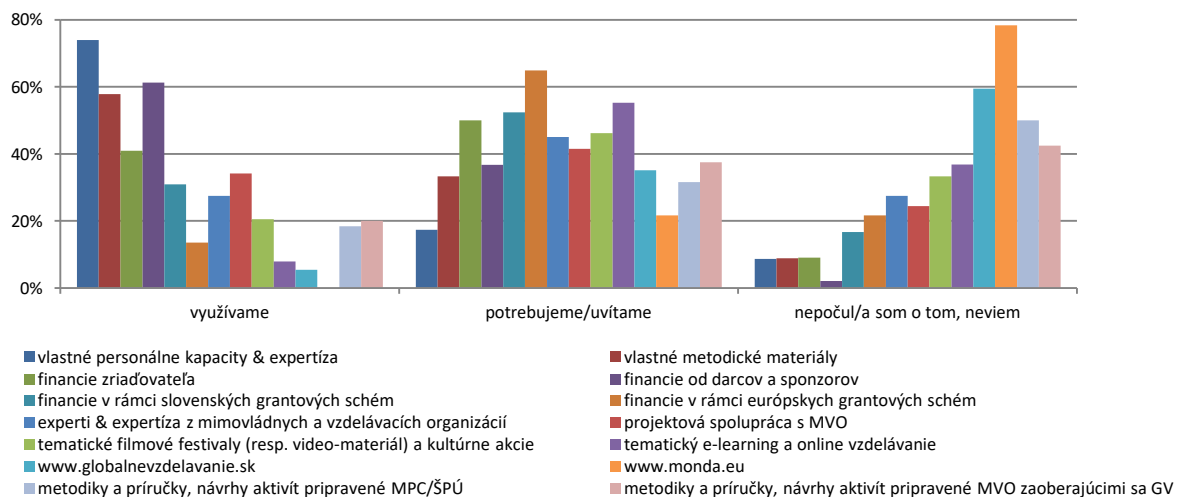
odpovedalo: 53; neodpovedalo: 84

K realizácii GV využívajú najmä vlastné metodické materiály (91,11%), vlastné personálne kapacity a vlastnú expertízu (89,80%) a vlastné financie (75,56%) a potrebujú/uvítali by hlavne financie v rámci slovenských (79,55%) a európskych grantových schém (69,77%) a financie od darcov a sponzorov (66,67%):

Čo všetko k realizácii vyššie uvedených aktivít už využívate a čo ešte potrebujete?

odpovedalo: 51; neodpovedalo: 86

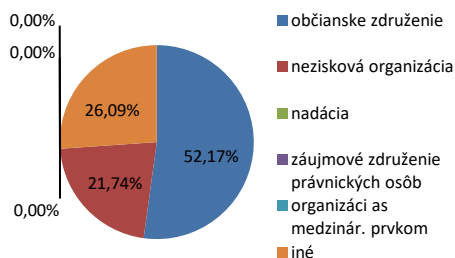
Neformálne vzdelávanie mládeže

GV v neformálnom vzdelávaní mládeže mapovala **Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK**.

Do prieskumu sa z 272 adresátov dotazníka zapojilo 53 (19,49%). Väčšinou išlo o občianske združenia (52,17%), ktoré majú národnú (30,43%) a regionálnu pôsobnosť (28,85%) a sídlia v Bratislavskom kraji (42,31%), a to hlavne v okrese Bratislava I (13,46%):

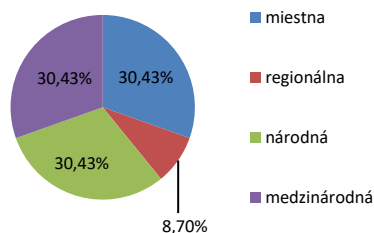
Aký typ MVO ste?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

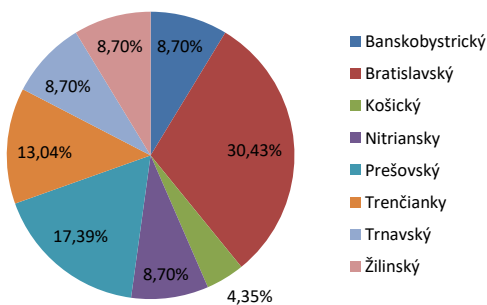
Aká je pôsobnosť vašej organizácie?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

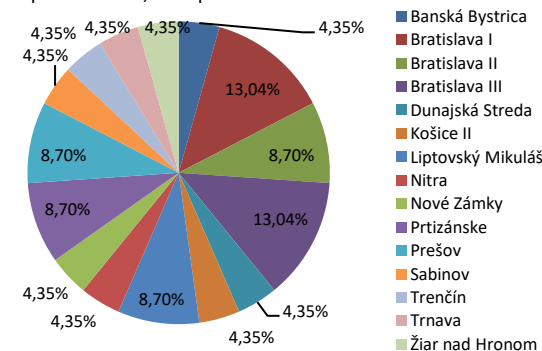
V ktorom kraji sídli vaša organizácia/inštitúcia?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

V ktorom okrese sídli vaša organizácia/inštitúcia?

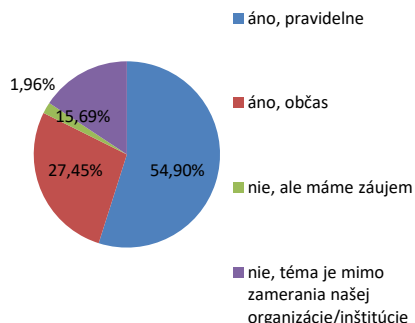
odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

Aktivítam smerujúcim ku globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti venuje pravidelne 54,90%, občas 27,45%. Sú zamerané hlavne na mládež (do 26 rokov) (82,61%) a na iné skupiny (26,09%). Veľkosť cieľových skupín je pritom u 60,87% respondentov nad 1 000 osôb:

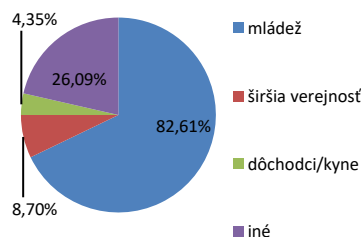
Venuje sa vaša organizácia/inštitúcia vzdelávaniu, osvete, publikačnej činnosti alebo iným aktivitám, ktorých cieľom je prispieť k budovaniu globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti?

odpovedalo: 51; neodpovedalo: 2

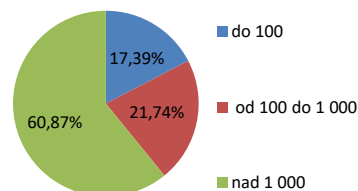
Na akú cieľovú skupinu sú uvedené aktivity zamerané?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

Odhadnite veľkosť vašej cieľovej skupiny.

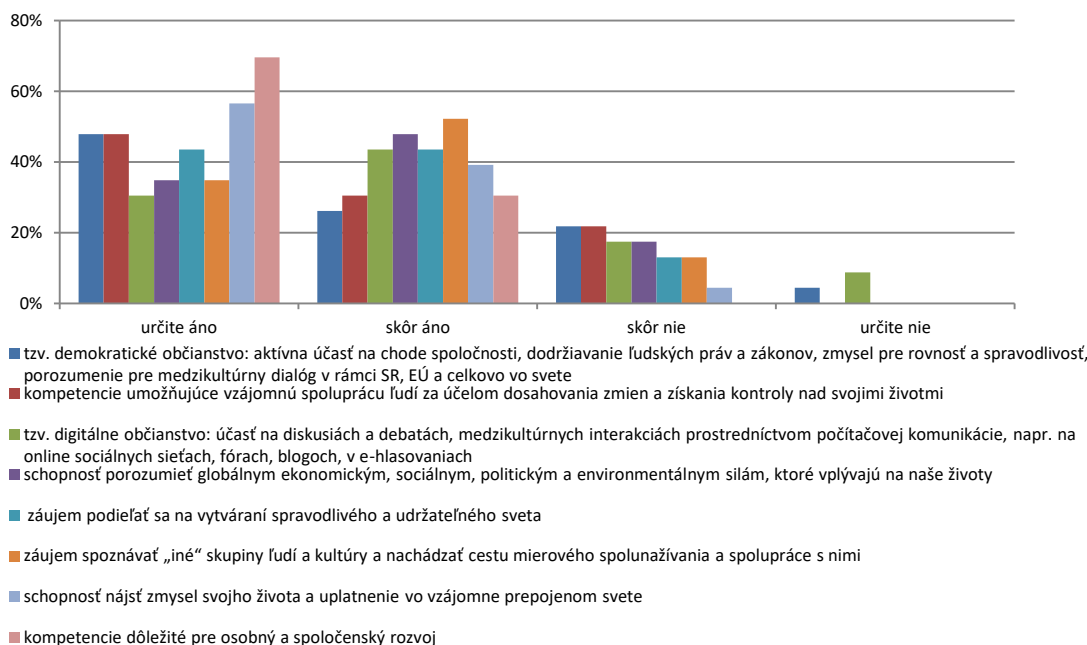
odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

Cez tieto aktivity rozvíjajú v cieľových skupinách určite kompetencie dôležité pre osobný a spoločenský rozvoj (69,57%) a skôr áno pokiaľ ide o záujem spoznávať „iné“ skupiny ľudí a kultúry a nachádzať cestu mierového spolunažívania a spolupráce s nimi (52,17%):

Do akej miery pripravujete cez svoje aktivity svoju cieľovú skupinu na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti v nižšie uvedených oblastiach?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

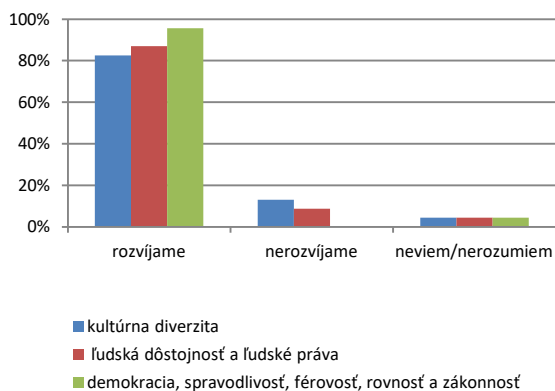

Pritom u nich rozvíjajú hlavne hodnoty demokracie, spravodlivosti, férovosti, rovnosti a zákonnosti (95,65%); z postojov hlavne zodpovednosť (100,00%); schopnosť spolupracovať (100,0%) a sebaopoznanie a seba porozumenie (73,91%):

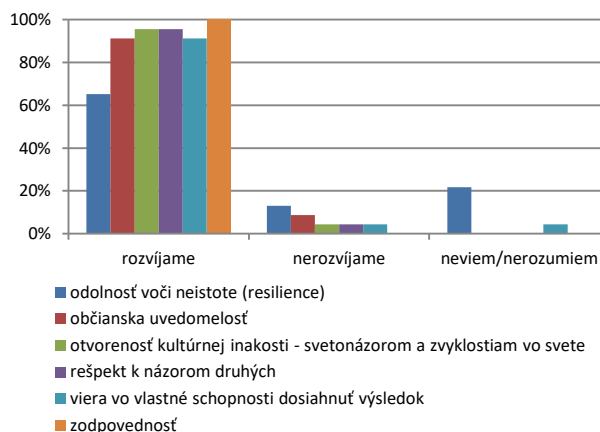
Do akej miery rozvíjate vo vašej cieľovej skupine nasledovné?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

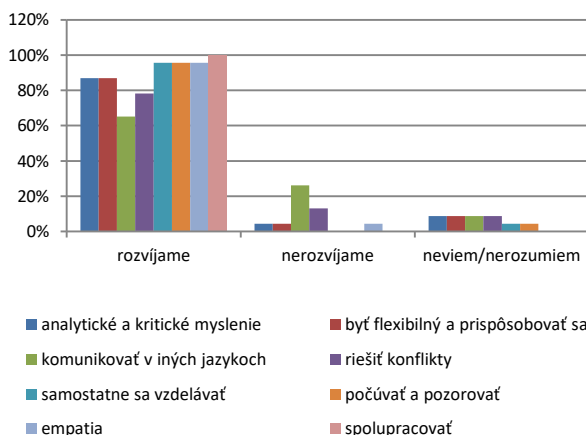
hodnoty

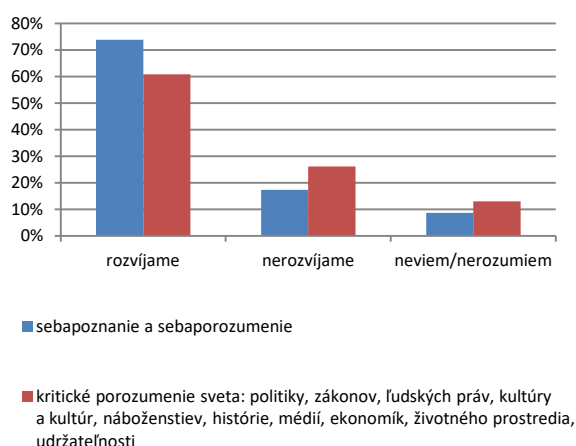
postoje

schopnosti

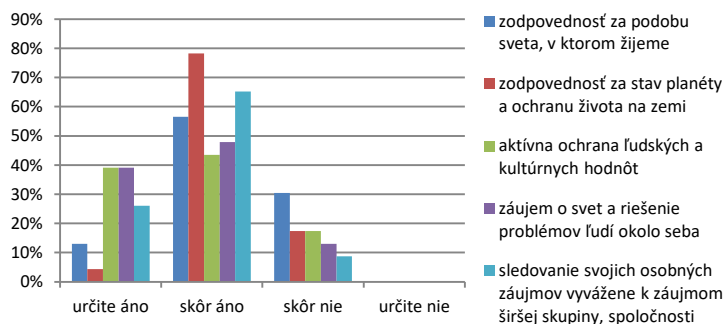
poznatky a/alebo kritické porozumenie

Cieľové skupiny majú/budú mať určite záujem chrániť ľudské práva a kultúrne hodnoty (39,13%) a majú záujem o svet a riešenie problémov ľudí okolo seba (39,13%). Skôr sú/budú pripravení prevziať zodpovednosť za stav planéty a ochranu života na zemi (78,26%):

Posúďte, do akej miery je/bude vaša cieľová skupina pripravená zhostiť sa nasledujúcich úloh či očakávaní:

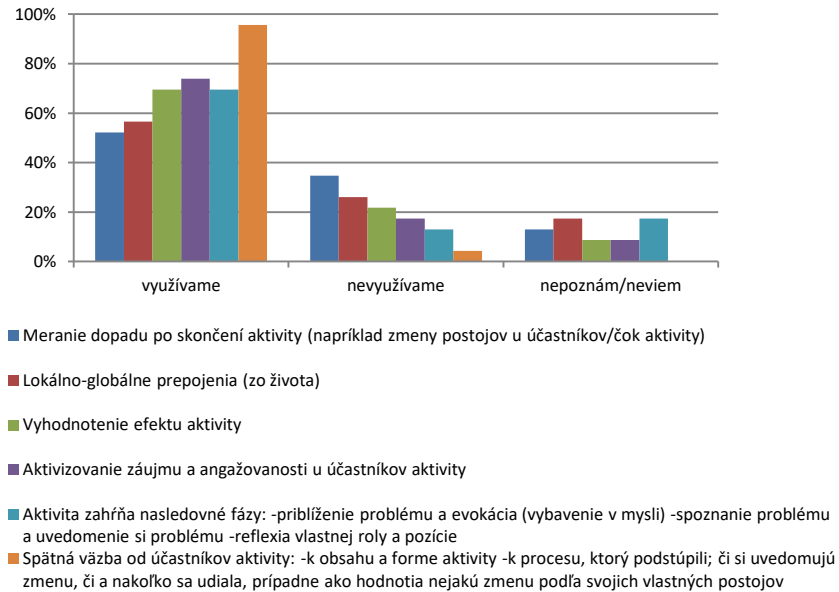
odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

Pri zostavovaní a hodnotení aktivít GV respondenti uviedli, že ich zaujíma najmä spätná väzba od účastníkov aktivity (k obsahu a forme aktivity; k procesu, ktorý podstúpili; či si uvedomujú zmenu, či a nakoľko sa udiala, prípadne ako hodnotia nejakú zmenu podľa svojich vlastných postojov) (95,65%); nevyužívajú (34,78%) meranie dopadu po skončení aktivity (napríklad zmeny postojov u účastníkov aktivity):

Využívate pri zostavovaní a hodnotení vašich aktivít GV nasledovné metódy, formy či prístupy?

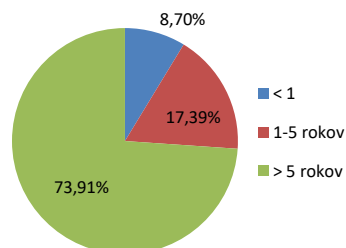
odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

Zo všetkých tém, ktorými sa respondenti zaoberajú, predstavujú témy GV, v priemere predstavujú u respondentov v porovnaní s inými témami 46%. 73,91% sa im venuje viac ako 5 rokov:

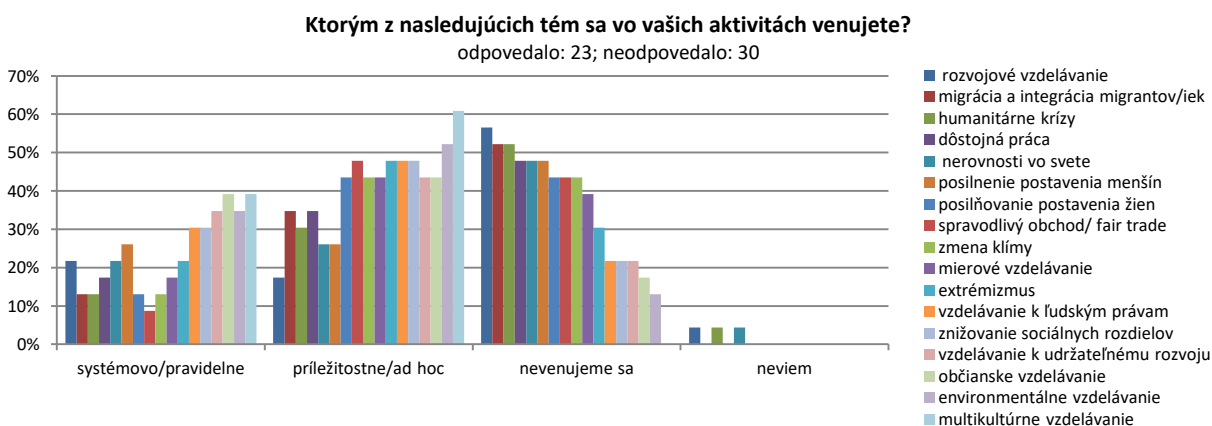
Koľko rokov sa vaša organizácia/inštitúcia venuje témam GV?

odpovedalo: 23; neodpovedalo: 30

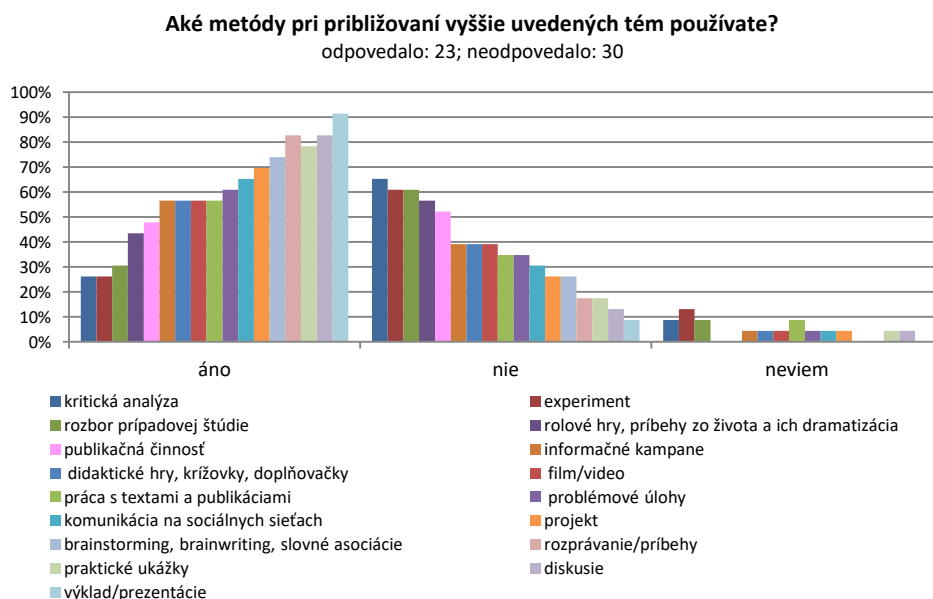

Pravidelne sa venujú hlavne občianskemu (39,13%) a multikultúrnemu vzdelávaniu (39,13%). Príležitostne sú to multikultúrne (60,87 %) a environmentálne vzdelávanie (52,17%). Nevenujú sa rozvojovému vzdelávaniu (56,52 %):

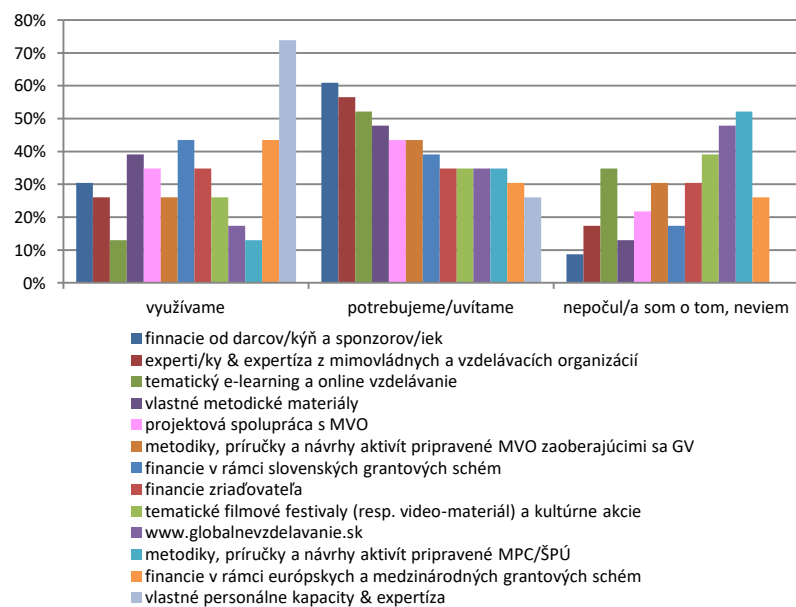
Z metód využívajú tieto organizácie najviac výklad/prezentácie (91,30%), diskusie (82,61%) a rozprávanie/príbehy (82,61%). Nepoužívajú hlavne kritickú analýzu (65,22%):

K realizácii GV využívajú hlavne vlastné personálne kapacity a expertízu (73,91%) a najmenej využívajú portál www.globálnevzdelavanie.sk (13,04%). Potrebujú/uvítali by hlavne financie od darcov/kýň a sponzorov/iek (60,87%):

Čo všetko k realizácii GV už využívate a čo ešte potrebujete?

odpovedalo: 54; neodpovedalo: 17

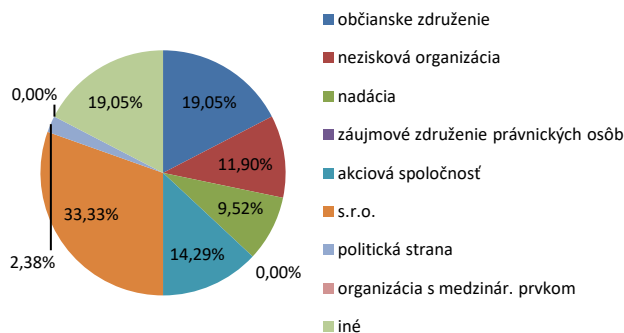
Politické strany, think tanky, sociálne podniky a firmy aktívne v oblasti zodpovedného podnikania

GV realizované politickými stranami, think tankami, sociálnymi podnikmi a firmami aktívnymi v oblasti zodpovedného podnikania mapovala **Nadácia Pontis**.

Do prieskumu sa z 500 adresátov dotazníka zapojilo 50 (10,00%). Väčšinou išlo o spoločnosti s ručením obmedzeným (33,33 %), ktoré majú najmä národnú (47,62%) a medzinárodnú pôsobnosť (30,95%) a sídlia v Bratislavskom kraji (61,90%), a to hlavne v okrese Bratislava I (38,10%):

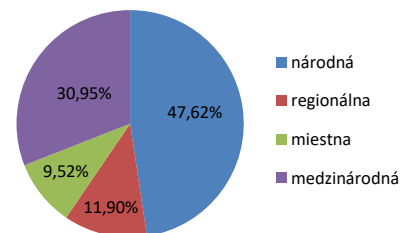
Aký typ organizácie ste?

odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

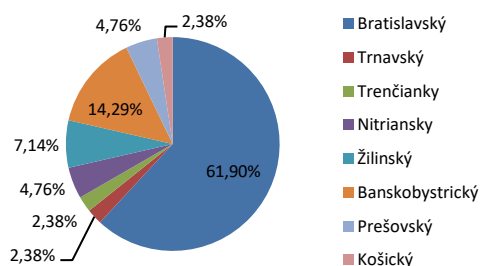
Aká je pôsobnosť vašej organizácie?

odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

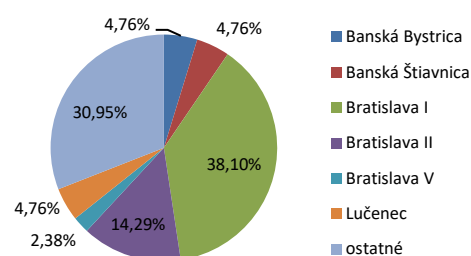
V ktorom kraji sídli vaša organizácia/inštitúcia?

odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

V ktorom okrese sídli vaša organizácia/inštitúcia?

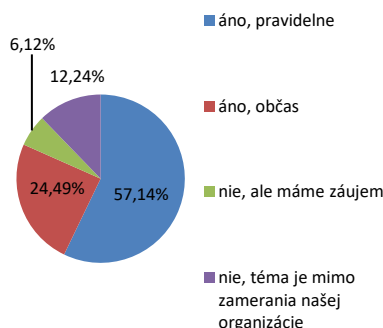
odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

Aktivitám smerujúcim ku globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti venuje pravidelne 57,14%, občas 24,49%. Sú zamerané hlavne na verejnosť na Slovensku (52,38%). Veľkosť cieľových skupín je pritom u 63,41% respondentov nad 1 000 osôb:

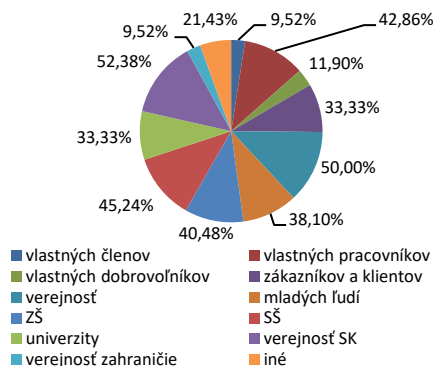
Venuje sa vaša organizácia vzdelávaniu, osvete, publikačnej činnosti alebo iným aktivitám, ktorých cieľom je prispieť k budovaniu globálne spravodlivejšej a udržateľnejšej spoločnosti?

odpovedalo: 49; neodpovedalo: 1

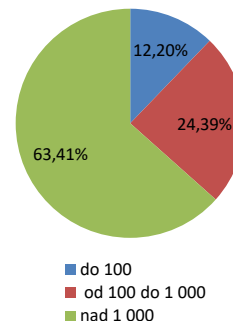
Na akú cieľovú skupinu sú uvedené aktivity zamerané?

odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

Odhadnite veľkosť vašej cieľovej skupiny.

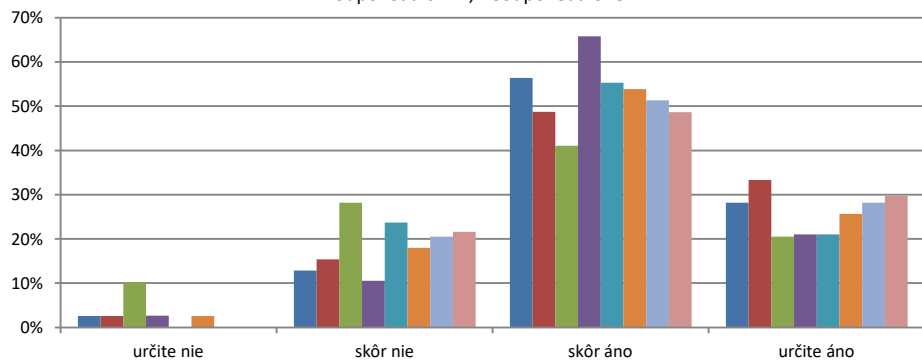
odpovedalo: 41; neodpovedalo: 9

Cez tieto aktivity rozvíjajú v cieľových skupinách určite kompetencie dôležité pre osobný a spoločenský rozvoj (33,33%) a skôr áno pokiaľ ide o kompetencie umožňujúce vzájomnú spoluprácu ľudí za účelom dosahovania zmien a získania kontroly nad svojimi životmi (65,79%):

Do akej miery pripravujete cez svoje aktivity svoju cieľovú skupinu na život v globálnej, čoraz viac prepojenej a rýchlo sa meniacej spoločnosti v nižšie uvedených oblastiach?

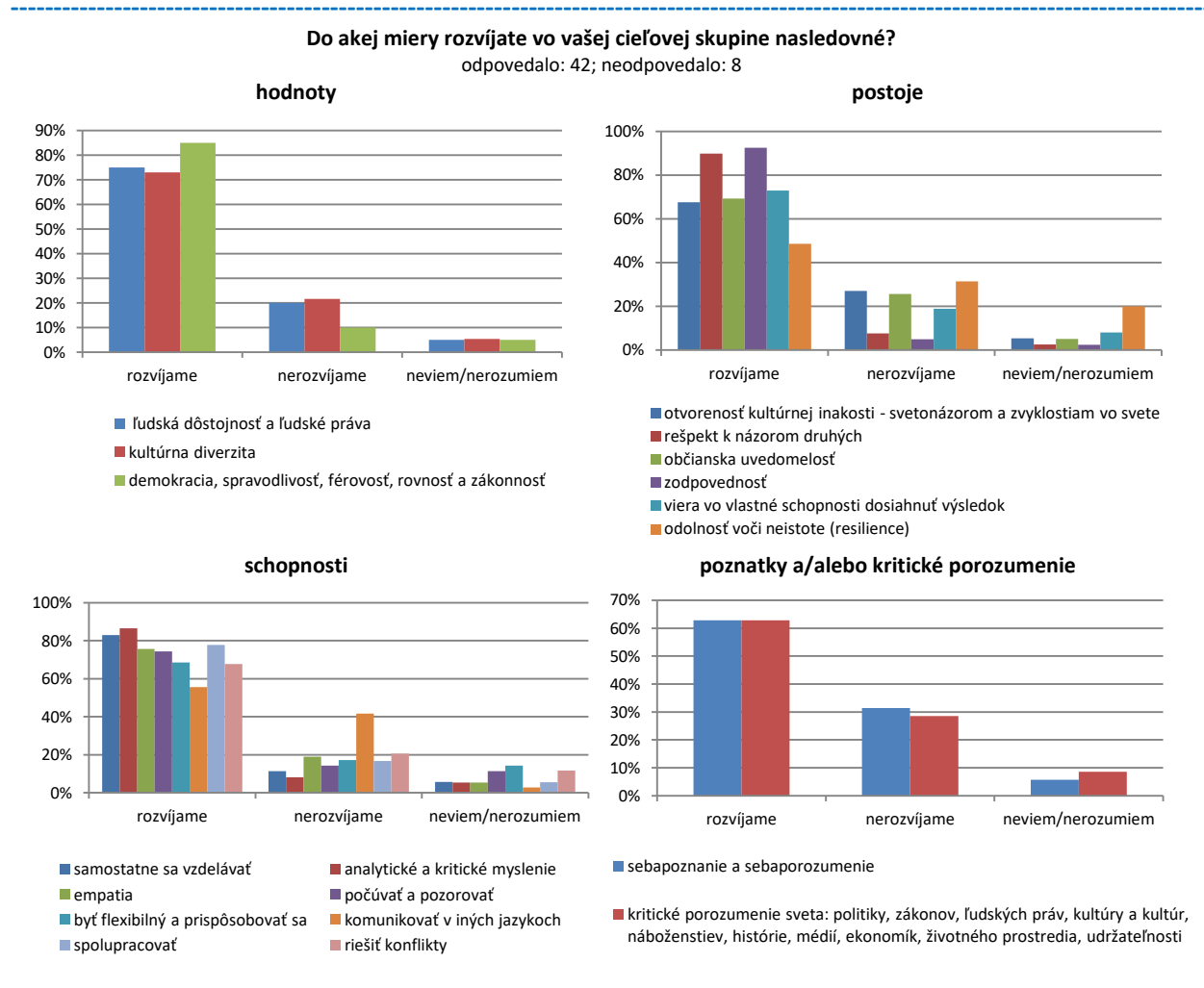
odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

- tzv. demokratické občianstvo: aktívna účasť na chode spoločnosti, dodržiavanie ľudských práv a zákonov, zmysel pre rovnosť a spravodlivosť, porozumenie pre medzikultúrny dialóg v rámci SR, EÚ a celkovo vo svete
- kompetencie dôležité pre osobný a spoločenský rozvoj
- tzv. digitálne občianstvo: účasť na diskusiách a debatách, medzikultúrnych interakciách prostredníctvom počítačovej komunikácie, napr. na online sociálnych sieťach, fórach, blogoch, v e-hlasovaniach
- kompetencie umožňujúce vzájomnú spoluprácu ľudí za účelom dosahovania zmien a získania kontroly nad svojimi životmi
- schopnosť nájsť zmysel svojho života a uplatnenie vo vzájomne prepojenom svete
- schopnosť porozumieť globálnym ekonomickým, sociálnym, politickým a environmentálnym silám, ktoré vplyvajú na naše životy
- záujem podieľať sa na vytváraní spravodlivého a udržateľného sveta
- záujem spoznávať „iné“ skupiny ľudí a kultúry a nachádzať cestu mierového spolunažívania a spolupráce s nimi

Pritom u nich rozvíjajú hlavne hodnoty demokracie, spravodlivosti, férovosti, rovnosti a zákonnosti (85,00%); z postojov hlavne zodpovednosť (92,00%); schopnosť analytického a kritického myslenia (86,49%) a rovnako sebazpoznanie a seba porozumenie kritické porozumenie sveta: politiky, zákonov,

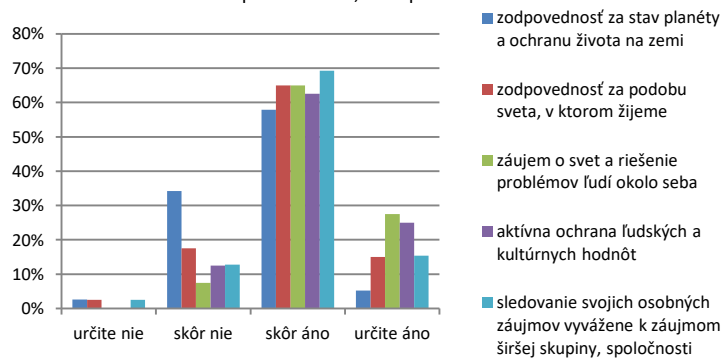
ľudských práv, kultúry a kultúr, náboženstiev, histórie, médií, ekonomík, životného prostredia, udržateľnosti (po 62,86%):

Cieľové skupiny majú/budú mať určite záujem o svet a riešenie problémov ľudí okolo seba (27,50%) a skôr sú/budú sledovať svoje osobné záujmy vyvážené k záujmom širšej skupiny, spoločnosti (69,23%):

Posúďte, do akej miery je/bude vaša cieľová skupina pripravená zhostiť sa nasledujúcich úloh či očakávaní.

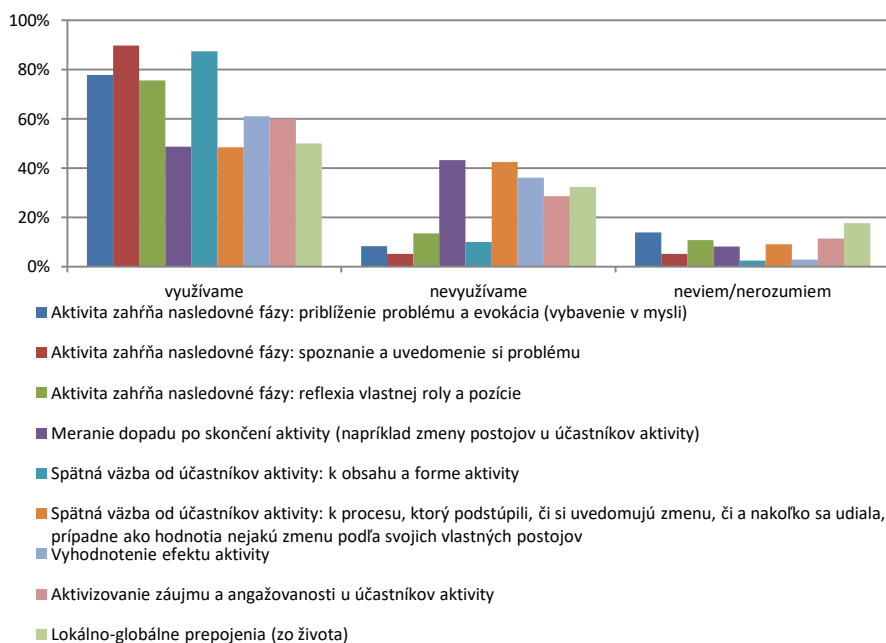
odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

Respondentov pri zostavovaní a hodnotení aktivít GV zaujíma, či jej účastníci spoznali a uvedomili si daný problém (89,74%) a ich spätná väzba k obsahu a forme aktivity (87,50%):

Využívate pri zostavovaní a hodnotení vašich aktivít GV nasledovné metódy, formy či prístupy?

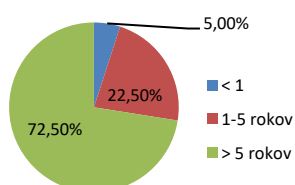
odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

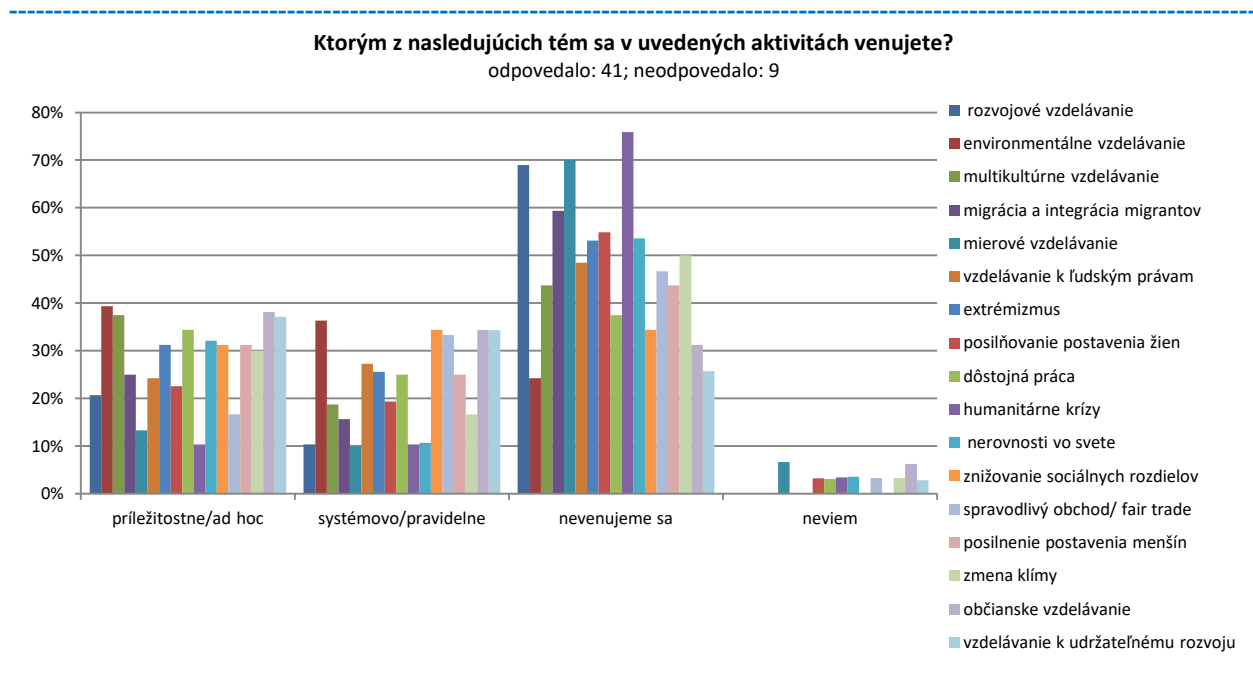
72,50% sa témam GV venuje viac ako 5 rokov:

Koľko rokov sa vaša organizácia venuje témam GV?

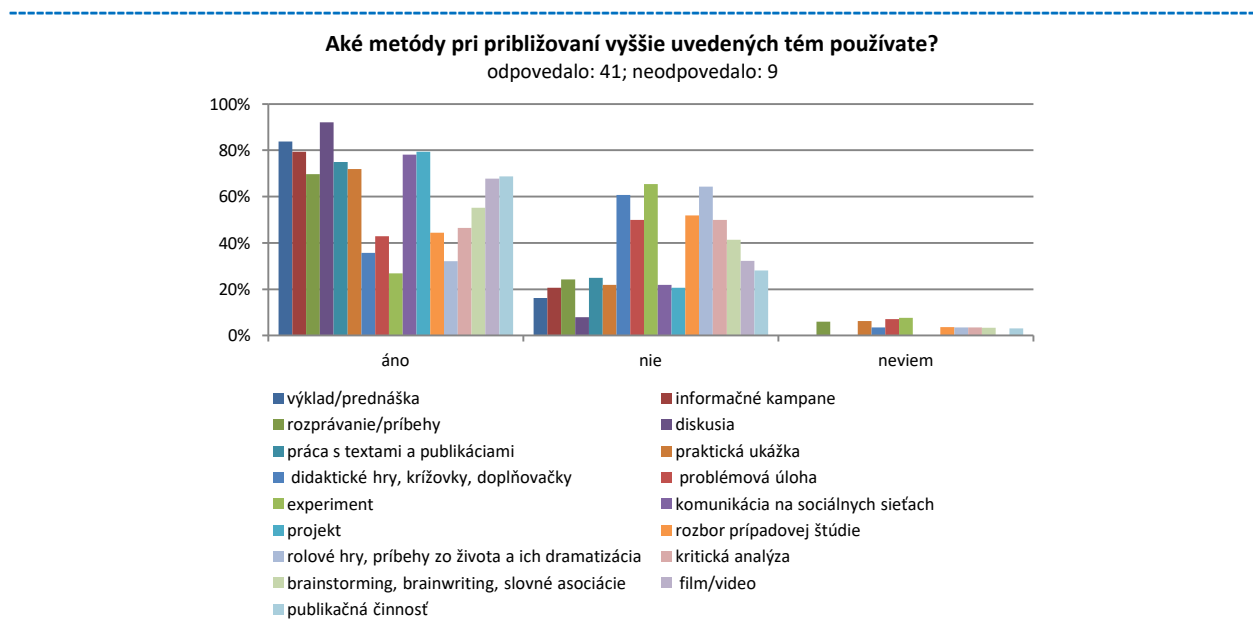
odpovedalo: 40; neodpovedalo: 10

Pravidelne sa venujú hlavne environmentálnemu (36,36%), občianskemu (34,38%) a vzdelávaniu k udržateľnému rozvoju (34,29%). Príležitostne rovnako environmentálnemu vzdelávaniu (39,39%). Nevenujú sa najmä humanitárnym krízam (75,86 %):

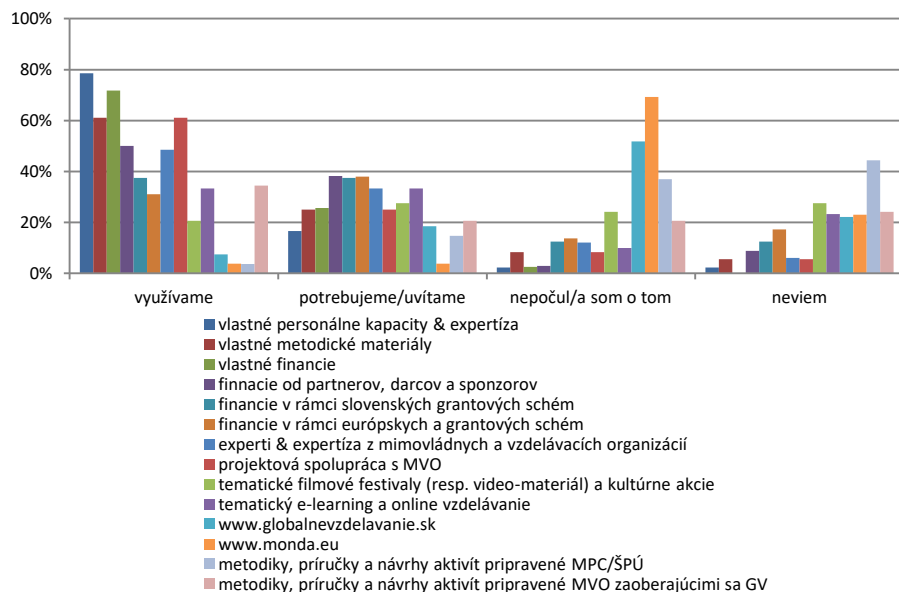
Z metód využívajú tieto organizácie najviac diskusiu (92,11%) a rozprávanie/príbehy (82,61%). Nepoužívajú hlavne experiment (65,38%):

K realizácii GV využívajú hlavne vlastné personálne kapacity a expertízu (78,57%) a vlastné financie (71,79%), najmenej využívajú metodiky, príručky a návrhy aktivít pripravené MPC/ŠPÚ (3,70%). Potrebujú/uvítali by hlavne financie od partnerov, darcov a sponzorov (38,24%), financie v rámci európskych (37,93%) a slovenských grantových schém (37,50%):

Čo všetko k realizácii GV už využívate a čo ešte potrebujete?

odpovedalo: 42; neodpovedalo: 8

REGIONÁLNE STRETNUTIA (POTENCIÁLNYCH) AKTÉROV GLOBÁLNEHO VZDELÁVANIA

1. Prešov

Smerovanie diskusie na stretnutí v **Prešove** určila najmä početná prítomnosť učiteliek MŠ z Košického a Prešovského kraja, ktoré majú skúsenosti s diskrimináciou rómskych detí a predsudkami voči nim.

Deti sa v predškolskom veku učia najmä napodobňovaním. Tak sa začína formovať aj ich postoj k inakosti. Rómske deti sú pre ne rovnakými kamarátmi ako ostatné deti, lebo učiteľky sa ku všetkým deťom správajú rovnako. Postoj rodičov je však vo veľa prípadoch iný, čo deti matie. Zakazujú im (najmä po nástupe do ZŠ) hrať sa, kamarátiť, stretávať sa s nimi, či dokonca sedieť vedľa nich v škole. Podľa prítomných sa táto **bariéra vplyvu rodiny/komunity** na rozširovanie a zlepšovanie kvality GV dá oslabiť či prekonať neformálnym vzdelávaním, lebo je to jediná možnosť, ako dospelých, u ktorých formálne vzdelávanie skončilo, vzdelávať. GV by sa malo k dospelým dostávať formou, ktorá by bola pre nich dostatočne atraktívna, aby sa jej chceli vo svojom obmedzenom voľnom čase venovať.

Zhoršili sa aj medziľudské vzťahy, „ľudia zatvrdli“, veľmi potrebná je hodnotová výchova - vedieť **čeliť konfliktu hodnôt**.

Za ďalšie bariéry označili v školách **nedostatok financií** na nákup školských pomôcok či organizovanie spoločných kultúrnych podujatí pre deti a rodiny zameraných na spoznávanie iných kultúr a cieľom burať predsudky vyplývajúce zo strachu z neznámeho a vedieť kriticky hodnotiť (aj seba); **malú časovú dotáciu** vzhľadom na množstvo učiva potrebného prebrať podľa osnov, **nezáujem a nevedomosť škôl**, čo to GV je, a **nedostatočná dôležitosť spoločensko-vedných predmetov**, čo je dôvod, prečo sa „neučí tak, ako by sa malo“. Štruktúra vyučovania by sa mala zmeniť, dôležité sú metódy vzdelávania - didaktika, no napriek tomu stále sa kladie dôraz na odbornosť. Preto by sa mala zmeniť aj príprava budúcich pedagógov, ktorí by mali byť už od začiatku štúdia zapájaní do praxe.

Vo všeobecnosti je pre rozvíjanie GV bariérou **nepochopenie, čo to GV je** a **obava**, že bude viesť k **zániku národných hodnôt, kultúr, tradícií**. GV je zamieňané s globalizáciou, respektíve sa jeho cieľom chápe propagácia globalizácie, ktorá býva vnímaná negatívne, keďže so sebou prináša aj negatívne javy.

Dôležitosť GV videli prítomní aj **v súvislosti s cudzincami, ktorí k nám prichádzajú** v čoraz väčšej miere žiť, študovať na SŠ alebo VŠ, alebo pracovať. Tí, ktorí s týmto trendom nesúhlasia, si neuvedomujú, že aj Slováci študujú a pracujú v zahraničí. Podľa účastníkov seminára je dôležité pochopiť, že žijeme v globálnom svete a že aj príslušníci iných národností, rás a kultúr sa budú čoraz viac stávať aj občanmi SR. Zároveň je dôležité pre **skvalitňovanie vzájomných vzťahov**, od ktorých sa všetko odvíja: interakcia medzi deťmi a učiteľmi, žiakmi navzájom, medzi učiteľmi, interakcia medzi učiteľmi a rodičmi, interakcia medzi rodičmi a inštitúciami.

2. Trenčín

Prítomní na stretnutí v Trenčíne vidia **zmysel GV** mimo inštitúcií určených na vzdelávanie a odbornú prípravu vo **vytváraní atmosféry v celej spoločnosti, že my všetci sme zodpovední za svet**. Bez GV mimo škôl nebudú teoretické vedomosti nadobudnuté počas štúdia v zhode s reálnym svetom po jeho ukončení. Dôležitosť vidia aj kvôli **trhu práce** a novým technológiám, ktorý vyžadujú schopnosť chápať vzájomné súvislosti, kriticky myslieť a byť kultúrne citlivými v medzinárodných pracovných kolektívoch. Rodičia sa spoliehajú na to, že školy nielen vzdelávajú, ale aj vychovávajú. A ak nejde výchova v škole ruka v ruku s výchovou v rodine, je to obrovská chyba, lebo takto nie je možné vychovať serióznych a zodpovedných ľudí.

Chýba ukotvenie GV v novej národnej stratégii GV a v nej nová **definícia GV**. Nie preto mu všetci rozumejú rovnako, niekedy ide o veľmi úzke vnímanie napríklad zo strany environmentalistov či ľudsko-právnych organizácií. Nezdôrazňuje sa schopnosť vnímať zodpovednosť nielen za seba, ale aj za celý svet, teda budovanie povedomia svetoobčana. Prítomní sa nezhodli v tom, ktoré ministerstvo by malo byť lídrom pri tvorbe novej národnej stratégie GV. Keďže MŠVVaŠ SR má národnú a lokálnu perspektívu a MZVaEÚ SR medzinárodnú, nová národná stratégia by mala vziť práve z tohto ministerstva. Na druhej strane, hlavným nositeľom vzdelávacieho procesu ako takého je hlavne MŠVVaŠ SR, a to nielen čo sa týka kompetencií, ale aj napríklad kreditného systému odmeňovania pedagógov, preto by malo by hrať oveľa aktívnejšiu úlohu. MZVaEÚ SR je pripravené na dialóg s MŠVVaŠ SR a otvorenie témy novej stratégie.

GV na Slovensku by pomohlo **zviditeľňovanie pozitívnych príkladov a vzorov**, odborníkov, osobností, ktorí pochádzajú z rôznych kultúr. Rovnako sa zdá, že v témach má environmentálna problematika monopol a naša **konzervatívna spoločnosť sa vyhýba témam**, ktoré by mohli byť **kontroverzné**, ako sú iné náboženstvá, iná kultúra alebo iná sexuálna orientácia.

Ďalšou bariérou je **zle nastavený školský systém**, v ktorom **zlyháva motivácia učiteľov**. Učitelia sa v rámci kreditného systému vzdelávajú v témach, ktoré im prinesú čo najviac kreditov. Tento systém by mal byť zmenený, lebo neprináša kvalitu v súlade s nevyhnutným a chýbajúcim celoživotným vzdelávaním pedagógov, a považujú ho za honbu za peniazmi. Multikultúrna výchova ich napríklad automaticky nezaujíma, lebo má málo kreditov. Je to spôsobené ich **postavením v spoločnosti, nízkemu platovému ohodnoteniu**, najmä tých začínajúcich, čo vedie k zvyšovaniu priemerné veku pedagogických pracovníkov a pretrvávajúcemu nízkemu počtu pedagógov mužov. **Malo by sa zmeniť aj vzdelávanie budúcich pedagógov**. Začínajúci pedagógovia nie sú na svoje povolanie dostatočne pripravení, vôbec nevedia, čo vyučovanie obnáša, chýba im prax, najmä tým, čo študovali diaľkovo. Často sa stáva, že po troch mesiacoch od nástupu do zamestnania odchádzajú, lebo nevládajú ani deti, ani vyučovanie, ani administratívnu prácu.

Školy sú aj **preťažené**, ich osnovy si vyžadujú **zvládnuť veľký objem učiva**, preto si musia vyberať, na ktoré z veľkého počtu zaujímavých aktivít verejného diania prijmú pozvanie. Túto bariéru **nedostatku času** potvrdila aj zástupkyňa z oblasti sociálneho podnikania, ktorá má skúsenosti s organizovaním voľnočasových aktivít pre žiakov/čky škôl.

Voči MVO, ktoré sa zaoberajú GV, **existuje zo strany vzdelávacích inštitúcií nedôvera**, preto sa obávajú spolupráce s nimi. Pomohlo by ich zosieťovanie, aby boli viditeľnejšie podobne ako environmentálne organizácie. Školy inak vnímajú aktivity organizované MPC.

3. Bratislava

Zo školských lavíc do neformálneho vzdelávania by GV malo vstúpiť kvôli formovaniu nových postojov najmä mladých ľudí vzhľadom na súčasné negatívne prejavy, napríklad extrémizmu. Generácia od dnešných 30-tnikov a starších nechápe, čo to GV je, skôr mu rozumejú školáci. **Slováci** majú ku GV konzervatívny postoj, všeobecne **majú predsudky, sú ľahostajní a nedôverujú niečomu neznámemu, novému a nechcú to pripustiť do svojho života, do našej kultúry**. Tento postoj je podporovaný **pod vplyvom politikov - populistov**, ktorí na jednej strane podporujú projekty zamerané na odbúravanie predsudkov, ale na druhej budujú nedôveru a negatívne podozrenia voči MVO ich označovaním za Sorosových agentov.

Svoju úlohu bariéry GV zohráva aj **používanie terminológie, ktorej bežná dospelá populácia nerozumie**, bolo by ju potrebné zjednodušiť. Je to pravdepodobne jeden z dôvodov, prečo **rodičia nespolupracujú so školami** pri aktivitách zameraných na témy GV, ktoré potom nepokračujú v rodinnom prostredí. **Budúci učitelia nie sú na pedagogických fakultách pripravovaní ani obsahovo, ani metodicky, nevedia, ako rozvíjať kritické myslenie a vnímanie súvislostí**. Školy bojujú s pretlakom obsahu, ešte stále existuje obava, že GV ho ešte viac navýši, a nepochopenie, že ide len o „robenie vecí inak“.

Chýba nová národná stratégia GV, ktorá by posilnila to, čo dobré sa na pôde GV už robí, aby sa robilo lepšie a viacerými aktérmi. Stratégia **by mala priniesť prístupy na rôznych úrovniach** podľa povahy vnímania GV - **1.** ako začať dialóg s tými, ktorí agendu GV odmietajú; **2.** ako podchytiť tých, ktorí sa GV zatiaľ nevenujú, ale mali by záujem; **3.** ako pokračovať v rozvíjaní expertízy tých organizácií, ktoré sa GV už dlhodobo venujú už dlhodobo.

Vo formálnom školstve chýbajú zážitkové metódy neformálneho vzdelávania realizovaného hlavne MVO, ktoré sa GV už dlhodobo venujú, vedia o ňom veľa a majú skúsenosti nadobudnuté aj cestovaním. **Školy by mali s MVO pri GV spolupracovať.** Tu však **existuje obojstranná nedôvera**. **Budovaniu dôvery** by mohla pomôcť zvýšená informovanosť medzi jednotlivými aktérmi navzájom a hľadanie možností spolupráce využívaním špecifických nástrojov, napríklad vzdelávacím veľtrhom, na ktorom by organizácie učiteľom ukázali svoje vzdelávacie aktivity, a **lepšia spolupráca samosprávnych orgánov s občianskymi organizáciami a komunitami**.

Bariérou sú aj **chýbajúci finančné prostriedky**. Mnohé organizácie, ktorí sa GV venujú už dlhodobo, prichádzajú v súčasnosti kvôli nedostatku financií o svojich odborných pracovníkov. Dostupnosť financií by im pomohli stabilizovať ich personálnu situáciu.

4. Banská Bystrica

Aj na stretnutí v Banskej Bystrici zaznela **bariéra pre rozvoj GV** na Slovensku **nepochopenie, čo naozaj znamená**. Veľké množstvo tém, ktoré sú v GV v súčasnosti aktuálne, mylne vedie k záveru, že GV spôsobuje ďalšie zvyšovaniu objemu učiva v školách, či potrebe, aby v čoraz viac globalizovanom svete poznala tieto témy aj široká verejnosť.

Nezrozumiteľná je aj **terminológia, na národnej úrovni chýba rámec, nová národná stratégia**, ktorá by ukotvil, o čom GV je, no najmä aby sa uplatnila v praxi.

Podľa prítomných by sa mal zmeniť aj **systém financovania školstva**. Pridelovanie financií **podľa počtu** detí/žiakov/študentov vedie k tomu, že školy musia akceptovať **prílišné zasahovanie rodičov** do práce školy a podriaďovať sa im, aby im počty, a tým aj financie, neklesali. Rodičia vozia svoje deti vozia do iných škôl, aby nechodili do tried s Rómami, (regióny Poltár, Revúca majú problém udržať školy), prípadne žiadajú, aby pedagógovia dodržiavali ich žiadosti, s kým nemôže ich dieťa sedieť v lavici, neželajú si, aby sa ich dieťa venovalo téme multikulturalizmu, vedľa koho nemôže spať v škôlke alebo držať sa za ruku a pod. Systém financovania vplýva aj na **prípravu budúcich pedagógov**. **Slabé kritéria** na ich prijímanie na stredné či vysoké pedagogické školy **znižujú kvalitu tých, ktorí sa môžu so štúdiom** na týchto školách **uchádzať**.

Budúci pedagógovia nie sú na svoje budúce povolanie **dostatočne pripravení**. Aj keď majú teoretické vedomosti, **chýba im prax**, nie sú na ňu pripravení, ani na komunikáciu s rodičmi. Nie sú pripravení ani na GV, chýbajú im v tejto oblasti odborné vedomosti. Na to, aby vyučovali cestou rozvíjania zručností, postojov, kompetencií atď., ich treba **motivovať vyšším finančným ohodnotením**. Na rozvíjanie GV v rámci predmetov im chýba **čas**.

Zlepšiť by sa mala aj **spolupráca škôl so zriaďovateľmi**, aby školy dostali financie čo metodické materiály, aby mali s čím pracovať.

Bariérou pre GV je aj **viaznutie spolupráce škôl a rodičov**. **Rodičia** nevedia, čo je cieľom výchovno-vzdelávacieho procesu, **nepoznajú používanú terminológiu**, majú **predsudky a strach z nového**, preto odmietajú to, čomu nerozumejú. Je potrebné **vzdelávať aj ich**, najlepšie **cez prácu s komunitou v spolupráci s mimovládny sektorom**, aby sa dosiahla **viacrozmerná spolupráca**.

POUŽITÉ SKRATKY

ADRA Slovensko - Adventistická agentúra pre pomoc a rozvoj, o. z.
AlNova - Academia Istropolitana Nova
eRko-HKSD - eRko-Hnutie kresťanských spoločenstiev detí
FSEV UK - Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského
GENE - Global Education Network Europe
GV - globálne vzdelávanie
MK SR - Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MPC - Metodicko-pedagogické centrum
MŠ - materská škola
MŠVVaŠ SR - Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MÚ - Mestský úrad
MV SR - Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MVO - mimovládne organizácie
MZVaEZ SR - Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
n. o. - nezisková organizácia
o. z. - občianske združenie
PMVRO - Platforma mimovládnych rozvojových organizácií
SAMRS - Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú stratégiu
s.r.o. - spoločnosť s ručením obmedzeným
SŠ - stredná škola
ŠPÚ - Štátny pedagogický ústav
VÚC - Vyšší územný celok
ZŠ - základná škola